

2013 m. sausio 4 d., penktadienis

Nr. 1 (1015) | Kaina 2,50 Lt

D a i l é | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i j a

2

Spektaklių vaikams premjeros

3

Nauji filmai – „Liza, namo!“, „Narcizas“

4

„Miegančių drugelių tvirtovė“ ir SSSR

5

Apie grafikę Eleną Jakutytę

Jonas Mekas Paryžiuje

8

Aku Louhimieso filmų retrospekyva

Žilvinas Kempinas. „Baltas triukšmas“ („Brownstone“ galerija, Niujorkas). 2007 m.

Viskas vyksta vienu metu

Su Nacionalinės premijos laureatu Žilvinu Kempinu kalbasi Eglė Juocevičiūtė

Kai sužinojote, kad Jums paskirta Nacionalinė kultūros ir meno premia, minėjote, kad ji Jums svarbi ne tik kaip kultūrinis Jūsų meninės veiklos įvertinimas, bet ir kaip politinis Jūsų, kaip menininko emigranto, įvertinimas. Manau, ne mano vienos akimis žūrint, nuo parodos „Paralelės“ Šiuolaikinio meno centre 2007 m., net ir gyvendamas Niujorke, iš Vilniaus niekur nedingstat, Jūsų pavardė nuolat sklando pokalbiuose ir straipsniuose. Tam, aisku, pasitarnavo instaliacija „Tuba“ Lietuvos paviljone Venecijos bienalėje 2009 m., taip pat paroda „Vartuose“ 2011 metais. Ar grįžmas ir įsitvirtinimas Lietuvos meno scenoje buvo planuotas ir siektas dalykas, ar taip išėjo natūraliai, o gal net atsitiktini?

Taip išėjo natūraliai. Neturėjau tikslą „įsitvirtinti Lietuvos meno scenoje“, net nelabai žinau, ką tai

galėtų reikšti. Jei ir buvo kažkokia strategija, tai labiau atvirkštinė – išvažiavau iš Lietuvos prieš 15 metų tam, kad galėčiau netrukdomas studijuoti šiuolaikinį meną ir kad aš niekam „netrukdyčiau“. Vėliau, 2007 m., Kęstutis Kuizinas mane pakvietė surengti solinę parodą ŠMC. O visa kita yra „Vartu“, kaip mane reprezentuojančios galerijos, normali profesinė veikla: jų pranešimai apie mano parodas, aisku, sėkminges organizuotas Venecijos bienalės projektas, prieš porą metų surengta mano personalinė paroda galerijoje – taip jie mane tarsi ir sugražino „namo“.

Jums atstovauja trys galerijos: „Yvon Lambert“ Niujorke ir Paryžiuje, „Vartai“ Vilniuje ir „Galeria Leme“ Brazilijoje. Ar turite strateginį savo karjeros planą? Kaip atsirenkate parodų, erdvų pasiūly-

mus? Kokį atsiranda siekių, kai darbai parodomai Pompidou centre ir Niujorko MoMA galerijoje? Kiek pats rūpinatės šiais klausimais, ar patikite juos savo galerijų atstovams?

Reikštų patikslinti, kad „Yvon Lambert New York“, deja, užsidarė jau daugiau kaip prieš pusantį metų. Buvo tikrai didelė ir graži galerija: puiki architektūra, visada įdomios ir geros parodos, bet, deja, po septynerių metų darbo Niujorko galerija užsidarė. „Yvon Lambert Paris“ ir toliau puikiausiai gyvuoja. Ji nuo Niujorko galerijos uždarymo tapo mano pagrindine galerija. Šiuo metu reprezentuojančios galerijos Niujorke neturiu (nors mano senasis galerininkas Spenceris Brownstone'as, deja, iki šiol atsisako išbrauktį mane iš savo

NUKELTA | 6 PSL.

Komiksai prieš „politinį teatra“ vaikams

Spektaklių vaikams premjeros „Menų spaustuvėje“ ir „Keistuolių teatre“

Ramunė Balevičiūtė

Iprasta, kad artėjant Kalėdoms padaugėja premjerų vaikams. Šiemet į šventinį traukinį suskubo išokti ir „cezario grupė“, „Menų spaustuvėje“ pristačiusi veiksmo komediją „Superagentas 000“ pagal ukrainiečių rašytojos Lesios Voroninos apysaką. O „Keistuoliai“ kalėdinei premjerai pasirinko pastaruoju metu ypač daug teatro menininkų dėmesio sulaukusią Justino Marcinkevičiaus poemelę „Grybų karas“.

Pirmasis „cezario grupės“ bandymas kurti vaikams, man regis, buvo šiek tiek prisvielęs. „Mitologijos pradžiamokslis“ smagiu nerūpestingu pavadinimu „Lai lai lai“, režiuotas Cezario Graužinio, pasirodė atsainokas ir neišbaigtas. Šis ykstati spektaklio vaikams trupė pasivietė žinomą savo srities profesionalą Antaną Gluskiną. Ispūdis keistas: nors „Lai lai lai“ aktoriai vaidino žilą senovę ir mitologinius personažus, o čia – dabarties komiksų herojus – supermenus, nindzes, žmones-vorus, barbes ir dar kažin ką, – abu spektakliai kažkuo labai panašūs. Atrodo, lyg „vaizduotės teatras“, pelnyta išgarsinės „cezario grupė“, tapo melaginga etikete, slepiantia tiesiog ribotas menines galimybes. Peršasi mintis, kad nors Cezaris Graužinis ir deklaravo didžiulį aktoriaus indėlį kuriant daugiairciškį, asociatyvų ir poetišką „vaizduotės teatrą“, tai vis dėlto daugiausia nulėmė, viena vertus, dramaturgijos pobūdis, o kita vertus – režisūrinė meistrystė ir sugestija. „Cezario grupės“ aktorių

„Superagentas 000“

D. MATVEJEVO NUOTR.

„universalumo“ problema visu ašturu iškilo Nacionalinio dramos teatro spektaklyje „Ir vėl viskas bus gerai“ pagal Giraudoux pjesę „Šajo pamėšlė“, ryški ji ir abiejuose vaikiškuose vaidinimuose. Nuolat tuos pačius tipažus variuojantiems aktoriams (nebenet išskyrus Julijū Žalakevičiū – komiką iš Dievo malonų) labai trūksta sceninės laisvės, lankstumo, improvizacijos potėkio. Be šių savybių ypač sunku užmegzti kontaktą su vaikų auditorija – bent jau pasirinkto žanro spektakliuose.

„Superagentą 000“ lengviau įsivaizduoti perkeltą į ekraną nei į sceną. Čia itin daug veiksmo, efektu, fantastinių elementų. Antanas Gluskinas drauge su „cezario grupės“ aktoriais – J. Žalakevičiumi, Brigitą Arsobaite, Vytautu Kontrimu, Vilma Raubaite ir Pauliumi Čižinauskui – pabandė juos sceniškai realizuoti pagal „vaizduotės teatro“ formulę. Rezultatas – scenejoje (re)animuotas komiksas. Žanras yra žanras, ir jis vertinti reikia pagal jo paties taisykles. Komiksų reputacija mūsų kultūroje nekokia prie-

miausia todėl, kad neturime jokios jų tradicijos. Kad ir kaip būtų, komiksų perkėlimas tiek į ekraną, tiek į sceną meta nemažai estetinių iššūkių. Suvaldintas aktorių, komiksas dažnai tampa primityvus, kartais – šiurkštus ir vulgarus (kaip išimtį būtų galima paminėti Jacko Nicholsono Jokerį, o savo išskyrus Julijū Žalakevičiū – komiką iš Dievo malonų) labai trūksta sceninės laisvės, lankstumo, improvizacijos potėkio. Be šių savybių ypač sunku užmegzti kontaktą su vaikų auditorija – bent jau pasirinkto žanro spektakliuose.

Tiesa, komiksui režisierius pabandė „išiūti“ psychologinį pamusalą, sukurdamas realistinę išeities situaciją: berniukas, gyvenantis šeimoje, kur šalta ir agresyvi motina smurtauja prieš bejgį tėvą, vaizduotėje susikuria pasauly, kuriame jo tėvas – antgamtiškų galių turintis superagentas, o motina – standartinė gražuolė, vienoje išgalvotoje istorijoje – klasinga veidmainė, o kitojे – jau rūpestinga ir mylanti žmona ir mama. Kaip galima spręsti iš paskutinės spektaklio scenos, berniuko vaizduotė, deja, nepajégi pakeisti tikrovęs, o meilė pasauly išgelbėti gali tik pasakose. Bet gal

realus pasaulus gautų daugiau šansų, jei vaikai skaitytų ir geras knygas, o ne tik stebėtų greitai besimainančius paveikslėlius su besikaunanciais herojais.

Pusiau juokais galima sakyt, kad „Superagento 000“ kūrėjai orientuojasi į tam tikros rūšies animacijos gerbėjus, o „Grybų karas ir tais“ – į žinių ir politinių TV laidų žiūrétojus. Atrodo, Aidą Giniotį ir jo komandą bus įkvėpę nesenai praužę rinkimai, nes iš „Grybų karas“ „Keistuoliai“ nusprenādė pažvelgti per „politinio teatro“ prizmę.

Skaitau spaudoje: „Pasak režisiera, šis spektaklis sukurtais tam, kad vaikai neaugtų apolitiški ir žinotų, kas jų lukaia ateityje.“ Gerbiaamas režisierius, aišku, juokauja. Juokauja jis ir scenejoje, kurdamas politinį Lietuvos aktualijų parodiją. Nieko neprikiši – šmaiškštū, sąmojinga, azartiskai aktorių Daliaus Skamarako, Ievos Stundžytės, Vestos Šumilovaitės, Eimanto Bareikio, Vytauto Leistrumo ir Giedriaus Kielos suvaidinta. Imi net galvoti, gal iš tiesų talentingasis potetas, kurdamas „Grybų karą“, turėjo konspiracinių ketinimų?

Bet jaunoji publiką nuobodžiauja. Nes „nepagauna kampo“. Nuširdžiai norėtusi „Keistuolių“ paklausti: ar jie rimtais viliasi, kad Kalėdų Seneliu tikintys vaikai supras, kas yra „kandidatai“, „neutralios stebėtojos“, „ultimatumas“, „mobilizacija“?.. Žinoma, sutinku, kad spektakliai vaikams gali būti keiliauskniai: vienas pasakojimo lygmuo gali būti skirtas mažiausiams, kitas – gebantiems suvokti aliužias ir potekstes vyresniems

vaikams arba ju tėvams. Kaip, tarkim, sovietinės animacijos klasika – „intertekstualij“ „Brėmeno muzikantai“ – malonumas ir vaikams, ir tėvams. Ši kartą „Keistuoliai“ akivaizdžiai užsižaidė „konceptualizuodami“ poemą. Vaikams juokinga, kai į grybų kariuomenę ateina užsirašyti Bezdukas, bet, atsiprašau, ne „Broliai Zelinokės“. Juokinga, kai gražuolei Ūmėdėlei ne savo noru pirštis tenka vienam iš „raudongalvių“, bet ne kai iš garsiai kalbio skilinda visų galų meistro Grūždo savireklama.

Apskritai geriausią „Grybų karas ir taikos“ vertinimą pateikė pats pabaigoje Kalėdų Seneliu pavidalu pasirodės spektaklio režisierius A. Giniotis: „Bet dainelės tai buvo smagios!“ Tikra tiesa! Galėjo jų būti ir daugiau.

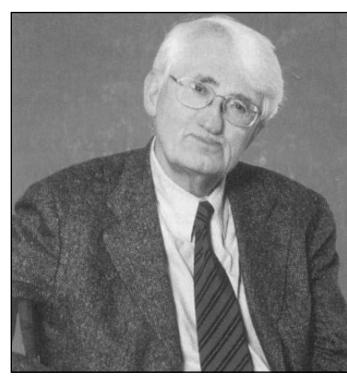
Dažnai jaučiu pareigą palaikyti mažesnes nepriklausomas trupes, kurioms sunku atlaikyti didelių repertuarinių teatrų konkurenciją. Lygiai kaip ir dramos vaidinimus, populiarumu niekada neprilygscius muzikiniams spektakliams ar baletams. Bet šis ykstas, deja, dėl nenubungiamo kokybės pranašumo rinkčiaus šiomis dienomis 120-ajį gimtadienį atšventus Čaikovskio „Spragtuą“: ar tai būtų klasikinis Operos ir baletų teatro pastatymas, ar šventinė muzikinė animacija Nacionalinėje filharmonijoje. Pastarojoje, beje, irgi, be „Spragtu“ dar buvo rodomi komiksai. Tik tiek, kad jieks akompanavavo Modesto Pitrėno diriguoojamas Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Tik tiek...

Beveidis euras

Francis Fukuyama ir Jürgen Habermas apie Europos ateitį

Vokiečių filosofas ir sociologas Jürgen Habermas (g. 1929) – vienas garsiausių Europos Sąjungos integracijos šalininkų. Amerikiečių politologas Francis Fukuyama (g. 1952), išgarsėjęs esė „Istorijos pabaiga“, paskutiniai metais užsiima demokratijos tyrimais. Dvių intelektualų pokalbių išspaudinė Šveicarijoje leidžiamas anglakalbis „The Global Journal“. Pokalbių pateikiame sutrumpintą.

Francis Fukuyama: Man atrodo, kad euro zonos krizė paskatino Europą evoliucionuoti į kitokią politinę uniją, maža to, viso to imtasi blogai. Ši projektą skatina technokratinius elitas, pats projektais įgyvendinamas nesi-konsultuojant su Europos šalių visuomenėmis. Tačiau demokratinis pro-

Jürgen Habermas

Francis Fukuyama

cesas reikalauja, kad tokios didelės ir radikalios permainos būtų įgyvendinamos pasirėmuis iš viešų debatų gimusiu politiniu konsensu.

Jürgen Habermas: Žinoma, reikią įvertinti ES tėvų steigėjų bei narių vyriausybę, visus tuos metus

remiančių Europos integraciją, ištorinį įnašą. Dar visai neseniai dauguma bendrijos narių visuomenių geraširdžiai ir tolerantiškai rėmė Europos projektą. Tolerantiškumas rėmėsi nuosavu interesu. Taip buvo, kol visi iš to sėmėsi naudos.

Nuo 2008 m. siautėjanti krizė su-griovė šį modelį. Ji apnuogino ir struktūrinius monetarinės unijos defektus, kurių neįvertino eurą įvedantys politikai.

Išmintinga kelių ES narių biudžeto politika pati savaimė negali nugalėti skirtumų tarp atskirų euro zonos valstybių ekonomikų. Skiriųsi ju raidos etapai, jos funkcionuoja skirtingose politinėse kultūrose. Todėl tokia reikalinga daugiatautė ekonomikos politikos koordinacija ir Europos susitarimas naudoti skirtingus ekonominius sprendimus, pritaikyti atskirų šalių poreikiams. Tačiau tam, kad atsirastų bendra ekonominė vyriausybė, būtinis politinės ir konstitucinės permainos. Monetarinės unijos narės turi perduoti Briuseliui daugiau

įgaliojimų. Prisiminkime, kad būtent ekonominiai sunkumai ištūmė Europos Sąjungą į legitimizacijos krizę ir verčia keisti požiūrį į technokratinių elito projektą, reikalaujanti, kad visuomenė daugiau dalyvautų visame procese. Tačiau iki šiol jokių partijų nei vyriausybė nepareikė panašaus projekto.

F. E.: Savo naujausioje knygoje „Apie konstituciją Europai“ („Zur Verfassung Europas“) daug rašote apie Europos piliečių, apie „lūkestį, kad nuolat augantis tautų tarpusavio pasitikėjimas sukuria tautinį solidarumą tarp ES piliečių“. Kuo turėtų remtis šis pasitikėjimas?

J. H.: „Tarpusavje pasidalysto suverenumo“ idėja, reiškiančia, kad

NUKELTA J 3 PSL.

Pasakyk: „Gražu“

Nauji filmai – „Liza, namo!“, „Narcizas“

Živilė Pipinytė

Tą patį šeštadienio vakarą „Skalvijoje“ pažiūrėjusi iškart du premjerinius filmus – Oksano Burajos „Liza, namo!“ ir Dovilės Gasiūnaitės „Narcizas“ – pagalvojau, kad lietuvių kiną grožis prazudys taip pat, kaip kadaise prazudė save įsimylėjusi mitinį Narcizą. Abu – ir dokumentinis Burajos, ir vaidybinius Gasiūnaitės filmai palieka ant lūpų sacharino prieskonį. Iprastai tokis lieka po nudailintų, manieringų, pretenduojančių į filosofinius filmus, kurie į tą vizualinį kickvieno kadro grožį įsupti lyg į saldainių popieriukus. Išvyniojęs geriausiu atveju randi pigią karamelę. Dažniausiai – nieko, nes tai tik saldainio imitacija, iš vaikystės prisimenamas piktas pokštas.

Atrodo, kad režisierės – kaip tie senieji fotografi, kurie norėdavo suteikti savo portreto herojui džiugesnį išpūdį ir liepdavo jam sakytį „izium“ (rus. „razina“). Tariant šį žodį, įlūpos suapvalėja, jų krašteliai pasikelia, ir net nuobodžiausiai veidai tampa visai patrauklūs. Lietuvių kine tas magiškas žodis būtų „gražu“.

Maža mergaitė Liza, aprengeta ryskiai raudona suknele, atrodo kaip pasakos herojė, ypač kai atsiduria gamtoje, kur žolės kupstas, stambiu planu nufilmuota sraigė ar sraunus upelis įreminami ekrane kaip gražus paveikslėlis. Dar gražesnis „Narcizo“ violončelininkas Teodoras. Tiesiog tobulas aktoriaus Amvrosioso Vlachopouloso veidas, vešlū juodi plaukai puikiai dera prie skoningu marškinii ir megztinių, namų interjeru, kur dominoja mėlyna spalva, ar Vilnius peizažu ir tokios pat gražios žmonos Eriko (Asmik Grigorian) bei, jo paties žodžiais tariant, šviesą skleidžiančios meilužės Lėjos. „Narcize“ viskas taip gražu, kad supratus, jog filmas bus apie dvaisinį Teodoro troškulį, kurio negali numal-

šinti nei vanduo, nei pasiauko jama moterų meilę, ciniškai pagalvojau, jog ir Teodorą i savę sunaikinimo kelią pastumėjo nuolat jį supantis grožis – muzikos, miesto, žmonių.

Iš kur tas nepasotinamas grožio siekis? Kas diktuoja jo kriterijus? Kodėl jo taip reikia lietuvių kino kūrėjams, net šiukšlynų gyventojus sugebantiems perkelti į stebuklų lauką? Kodėl Mike'as Leigh, Kenas Loachas ar broliai Dardenne'ai Lietuvoje taip ir nesulaukė savo sekėjų? Kodėl lietuviškų filmų herojai nuolat atsiduria stebuklų laukose, supami gražiai nufilmuotu saulėlydiu ir filosofisku debesų?

Pirmai hipotezė labai paprasta: autoriams iš tikrujų nerūpi jų filmų herojai. Režisieriams jie neįdomūs. Neįdomu, ką jie jaučia, kodėl yra tokie, o ne kitokie, kas atsitiko, kad staiga ėmė ir tapo jų filmų herojais. Tai tinka ir dokumentiniams, ir vaidybiniams kinui.

„Liza, namo!“ herojė Burajai reikalinga, nes atitinka filmo idėją, kurią režisierė suformulavo, matyt, daug ankščiau. Idėja apie trapų vaikystės grožį, kuris atsirado visai ne-tinkamojo aplinkoje. Kuriam išskilo grėsmė. Apie vaikystę, kurią reikia saugoti. Grožis ir tyrumas bando priešintis blogiui – mergaitė Liza vis bėga iš namų, kur renkasi įtartini dėdės ir tetos. Jie geria, rūko, klausosi siaubingo rusiško „popso“, šoka ir kalbasi apie gyvenimo prasmę lyg Fiodorą Dostoevskį parodijuojančių kūrinių herojai. Pasuviu mergaitės mama pagirioja ir negaili vaikui nei piktų žodžių, nei bausmių. Liza yra tarsi šviesi gėrio idėja, atsiradusi tarp gyvenimo piltolių. Ji bando priešintis, bet ar ilgam? Kad režisierės intencijas suprastų net bukagalvis, ją paryškins mergaitės televizoriuje stebimių šventuji atvaizdai ir sakralinė muzika, kurią beje, galima puikiai sumontuoti ir su Burajos pamėgtais debesų vaizdais. Mergaitės trapumą ir viuduje slypintį gėrij paryškins

kartu su mokytoja dainuoja vai-kiška dainelė apie vargšą pliušinį meškiną, kuris neturi rankos. Apie ką iš tikrujų mąsto Liza, režisierė arba neįdomu, arba tai netilpo į filmo konцепciją. Mergaitė raudona suknele yra ženklas, simbolis, vizualinio filosofavimo pretekstas. Regis, to neslepija ir operatorės Kristinos Sereikaitės kamera. Tačiau ar nieko netrikdo tai, kad nelaimingas vaikas paverčiamas dekoratyviniu filmo elementu?

Buraja ir ankstesniuose savo filmuose („Mama“, „Dienoraštis“, „Išpažintis“) drąsiai nepaisė dokumentinio ir vaidybino kino ribos. Tai šių dienų kine įprasta ir nieko nestebina, bet tampa problemiška, kai režisierė ignoruoja personažų intymumą. Buraja mėgsta rodyti degraduojančius žmones ir jų buiti. Arba degraduojančią buiti ir joje atsidūrusius žmones. Taip dar ryškesnis tampa kontrastas tarp gyvenimo dugno ir idėjų, kurios dominia režisierę. Nes kontrastas tarp žemo ir aukšto juk kuria filosofinę įtampą? Suteikia degradavusiam pasauliui ryškesnių spalvų? Leidžia dar labiau išryškinti grožį?

„Narcizo“ režisierė Dovilė Gasiūnaitė, žinoma, galima kaltinti, kad pagrindiniam vaidmeniui ji pasirinko aktorių, kuris nuo pirmų kadrų verčia gūžčioti pečiai. Vaidinti jis nemoka, o graikų igarsinu Valentino Krulikovskio turtis tik dar labiau paryškina neatitikimą tarp herojaus išorės ir jo tariamo vaidaus. Labiau patyręs režisierius iškart suprastų, kad aktorius „ne-ištēmpos“ filmo, greičiau atvirkščiai. Bet, mano galvą, net Marius Repšys „Narcizo“ neišgelbėtu. Nes Teodoras ir kiti filmo herojai gyvena be laikėje erdvėje. Ta belaikei ir nekonkreti (tegu ir prigrusta atpažįstamų daiktų) erdvė sužlugdė jau ne viešai lietuvišką filmą. Sovietmečiu ji dar buvo pateisinama, bet dabar tik išduoda pačių kūrėjų narciziškumą. Žinoma, žiūrint „Narcizą“ lieka

„Liza, namo!“

„Narcizas“

daug laiko savarankiškai susikurti ir Teodoro, ir Erikos, ir labai gyvo Tomo (Sigitas Šidlauskas) pričiatores. Matyt, jie kartu užaugo, turėjo planą, vilčių, iliuzijų, bet gyvenimas pasirodė kitoks, nei buvo svajota ar planuota. Gyvenimas, deja, visada nuvilia ir liepia subrėsti. Todėl būtų svarbu sužinoti, kodėl tai nepavyksta Tomui ar Teodorui. Gal tada ir filmas prabilių apie kažką tikra, ne tik apie šimtus kartų lietuvių kine matytas menininkų dvejones? Nes rodyti lyg rudens musę ikyrų ir visiems priekaištai-jant vyriški padėriusiomis akimis ir vaizduoti, kad jis sprendžia svarbią dilemą ar tiesiog nutaré pasiduoti savidestrukcijai, dar nereiškia pasakoti istoriją apie šiuolaikinį Narcizą. Beje, ten, kur Gasiūnaitė liau-jasi kūrusi alegorią ar šiuolaikinį filosofinį kontempliuojančią kiną, o tiesiog dokumentiškai fiksuoja kas-

dienybės vaizdus, „Narcizas“ su-skamba netikėtai tiksliai. Nereikia ir geros Giedriaus Puskunigio muzikos, kuri, regis, turi užkamštyti visas spragias – pasakojimo, per-sonažų, ritmo ar paprasčiausios lo-gikos.

Pažiūrėjusi „Narcizą“ bandžiau suprasti, kodėl Kauno kino festi-valio žiūrovai atidavė filmui savo simpatijų prizą. Spėju, kad filmas tiksliai atitinka provincijos įsivaizdavimą apie „menišką“ kiną, neturintį nieko bendra su realybe, gyvais žmonėmis ir konkretūnu laiku. Bet „Narcizas“ sukurtas pagal ta patį kurpalį kaip ir dauguma šiuolaikinių reklamų, pavyzdžių, kad ir ta apie mote-riškūs skustuvus, kurie pavadinti deivės Veneros vardu. Tiesą sakant, mineralinio vandens, kuris taip gausiai liejasi filme, reklamai visai tiktu mitas apie Narcizą.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

europečiai turi dvigubą vaidmenį: ES ir nacionalinių valstybių piliečių. Jų reikia kurti remiantis konstituciniu procesu. Ši idėja neša svarbius pokyčius būsimai demokratinės politinės unijos formai. Jei nenorime vengti klausimų apie integracijos pabaigą, turime priimti atitinkamus pagrindus.

Atrairai prisipažinkime, kad tokia federalinė valstybė kaip JAV ar Vokietija yra blogas modelis. Tai būtų nerealistiskas ir pernelyg ambicingas uždavinys, labiau ambicingas nei tai būtina ir išminta. Nėra jokios prasmės įvedinėti naują federalinės administracijos lygmenį, tegu dauguma kompetencijų lieka valstybių rankose. Komisija, kuri galėtų tapti Europos vyriausybė, neturėtų, kai tai sufleruoja federalinė santvarka, atsakyti tik prieš Europos Parlamentą. Kad užtikrin-

tume jos legitimizaciją, užtektų įvesti salygą, kad ji vienodai atsako prieš Parlamentą ir Tarybą, kurioje bus nacionalinių vyriausybių atstovai.

Tačiau empiriniu požiūriu vis dėlto paliečiame labai skausmingą problemą. Tiesa ta, kad piliečiai vi-

sada bus artimiai susiję su naciona-line valstybe nei su ES. Tačiau nepasitikėjimas tarp tautų yra politinio šalių elito kaltė. Būtent politikai vengia europinių temų ir savo tautiniuose kiemuose kaltina „Europą“ už nepopularius sprendimus, kuriuos priimant patys dalyvavo Briuselyje. Jokioje Europos valstybėje nevyko tikri europietiški rinkimai bei referendumas.

Piliečiai balsuoja už nacionalinius klausimus ir renka politikus – savo tévynainius. Europos klausimai ir rinkimai atsiduria antrame plane. Galiausiai politikai atsidūrė priesais dilemą. Kai kilo krizė, o piliečiai suprato, kokią didelę įtaką jų

gyvenimui turi Briuselyje priimami sprendimai, jie pradėjo domėti Europos klausimais. Jei tas įtarumas būtu atitinkamai interpretuotas pačių piliečių, jie prieitų išvados, kad juos jungia bendras likimas.

F.F.: Ar tai nereiškia greito atsi-traukimo atgal?

J.H.: Europos vyriausybių dvi-veidiškumas kovoja su krize pasutinius dvejus metus yra skandalinas. Derėtasi prie uždarų durų, po to (bijanties nuosavo elektorato) falsifikuoti Briuselyje priimti sprendimai, kad būtų priimtinės jų salyse. Tokius veiksmai tik stipri-na prietar tarps tautų. Kita vertus, bendra Europa jau daug metų yra akivaizdi jaunesnės kartoms. Jaunuoliai būtų šokiruoti, jei stai-ga pasienyje jiems tektų rodyti pa-sus ir kelionių kartu keisti pinigus, keliaujant po žemyną autostopu.

F.F.: Savo konstitucinį projektą kuriate „prijaukintos demokratijos

ir civilizuotos valstybinės valdžios“ kontekste. Tai iš pat pradžių buvo vienas iš Sajungos pagrindų.

J.H.: Gal pernelyg tai suprapas-tinot. Kalbu apie tai, kad esame pradiname etape, kai nacionalinės valstybės turi rasti savo vietą besi-formuojančioje potautinėje šiuolaikinio pasaulio konsteliacijoje. Prinstonio universiteto politologas Janas Werneris Mulleris neseniai atmetė dažnai naudojamą argumen-tą apie „Europos intelektualinio elito pralaimėjimą“. Jis mano, kad išitikinimas, esą intelektualai turi kurti „didžių Europos pasakojimą“ ir „bendrą tapatybę“, pasi-remdamis nauju steigiamuoju mi-tu, atitinkā XIX amžiaus logiką. Juk tautinė savimonė – to šimtmečio istoriografijos, spaudos ir mokyk-lų išradimas. Bjaurūs jo padariniai neskatina sekti šiuo pavyzdžiu.

F.F.: Negaliu atsikratyti išpūdžio, kad parami iš apačios Europos integracijai giliinti yra tokia pat menka ir žemyno Šiaurėje, ir Pietuose. Todėl niekas nenori grižti prie konstitucijos rėmų svarstymo.

J.H.: Tai tiksliai diagnozė. Bet situ-acija keičiasi labai greit. Vis dėlto vienu neabejoju: toliau išsaugoti dabartinių technokratinių status quo yra neįmanoma.

kad ar Vengrijoje. Negalima neiver-tinti pilnos konfliktų mūsų praei-ties pasekmui. Europos tautas jun-gia karų ir susitaikymu istorija, kuri gali pasitarnauti kaip bendros poli-tinės kultūros statybinė medžia-ga. Be abejo, atmintis apie nacio-nalinių valstybių politiką veikia dvejopai: viena vertus, supri-ešina (jei pasiduosime nacionalistinėms lektūroms), kita vertus, jungia (jei pažiūrėsime į ją iš atstumo ir ap-mastysime).

F.F.: Negaliu atsikratyti išpūdžio, kad parami iš apačios Europos integracijai giliinti yra tokia pat menka ir žemyno Šiaurėje, ir Pietuose. Todėl niekas nenori grižti prie konstitucijos rėmų svarstymo.

J.H.: Tai tiksliai diagnozė. Bet situ-acija keičiasi labai greit. Vis dėlto vienu neabejoju: toliau išsaugoti dabartinių technokratinių status quo yra neįmanoma.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Ten, kur susitiko Vakarai ir Rytai

Rusų kritikė apie Algimanto Puipos filmą

Katerina Tarchanova

Pernai rudenį Anapoje vykusiam XXI atvirame NVS, Latvijos, Lietuvos ir Estijos šalių kino festivalyje „Kinošok“ Algimanto Puipos filmas „Miegančių drugelių tvirtovė“ pelnė prią už geriausią moters vaidmenį Janinai Lapinskaitei. Festivalyje filmą plačiai aptarė žurnalistas „Iskusstvo kino“ (Nr. 9). Pateikiame nežymiai patrumpintą žurnale išspaustintą filmo recenziją.

Galutinai tapusiam Vakarais Pa-baltijui visai tinka žodžiai „vartotojiškumas“, „merchandising“ ar „met-roseksualas“, bet kalbėdami apie buvusių Vidurinės Azijos respublikas mes vis dar vartojaime „gangste-rius“, „prekeivius“ ir „Rytų saldu-mynus“. Tačiau XXI „Kinošok“ festivalyje, kad ir kaip būtų keista, Ry-tai ir Vakarai susitiko. Pagal gėdos, nepadormo, nepriimtinumo laips-nį konkursinė programa sulygino „prekeivius“ ir „merchandising“. Būtent taip. Šiaisiais metais staiga vi-siems tapo aišku, kad nebegalima kaupti ir vartoti, negalima patai-kauti Fukuyamai, prieš daugiau nei dvidešimt vienus metus prasitar-siam apie istorijos pabaigą, esą pa-tvirkusi, kvailą romantizmą akeis globalus pragmatiškumas – proto įsikūnijimas. Politkoretiškumą, še-iemos vertybės, privatumą ir „spin-desi“ – štai ką atmetė šiųmetis „Ki-nošok“, surinktas iš buvusių SSSR teritorijos. Galima sakyti, kad at-metė visa savo esme. Bet kas siulo-ma vietoj to?

Savotiška festivalio emblema bu-vo juokingas faktas: kazachų ir lat-vių filmai buvo rodomi gimtaja kal-ba su subtitrais, bet jeigu juose buvo keikiamasi, tai tik rusiškai – verti-mo nereikėjo. Iš asmeniškų pris-iominimų: kai mes SSSR laikais py-komės su drauge iš Minsko, esą atimdama iš jos tikėjimą sovietų val-džia turū iškart jai pateikti kažką kita, ne mažiau teigiamą, tai mes darėme stovėdamos Stalino laikais statyto namo laiptinėje Maskvos centre. Taip elgesi visi tuometiniai rusakalbiai inteligentai, rinkdamiesi identiškose laiptinėse Gruzijoje, Kirgizijoje, Estijoje, Ukrainoje. Ir kai senoji intelligentija iš Maskvos – smegenų centro – staiga savaitei tampa šilta rusakalbe jūra, tai iš tik-ruju šokas, paradoksas ir netikė-tas džiaugsmas. Viskas išliko.

Algimanto Puipos „Miegančių drugelių tvirtovė“, pelnusi prią už geriausią moters vaidmenį, tapo festivalinės atmosferos kamertonu ir geriausiu nesibaigiančiu ginču laiptinėse apie tai, kaip gyventi, ką daryti ir kas kaltas, įrodymu. Fil-mas netobulas (pavyzdžiu, niekam nereikalingas pradžioje ir pabaigoje vienuolio budisto pasirodymas, paskatinęs herojė ryžtingiemis veiks-mams, net ir finalas kažkaip per-nelyg tragiškai perdėtas), bet tai net ir gerai. Puipą sutrikdė nuosavas sprendimas apie visišką vyriškosios

civilizacijos žlugimą ir jis pabandė išvesti feminizmą iš bet kur, kad ir iš budizmo, tik kad visi liktų lygūs. Bet šis sutrikimas rodo, kad jis jau žino: viskas yra atvirkšciai ir jis tik daro reveransą savajam vyriškumui.

Laba gražus ir turtinges vienas (Vytautas Balsys) vairuodamas prabangų automobilį pykstasi su savo labai gražia, bet nebejauna žmona (Janina Lapinskaitė) ir partrenkia moterį. Bet ji pati puolė po mašina ir vyrą pavyksta „išpirkti“ nuo policininkų, ką ir daro žmona Monika kartu su atsigavusia auka. Tačiau tą pačią dieną ligoninėje po žmonos apsilankymo auka įvykdo, ką buvo sumanusi. Moteris nusi-žudo, nes buvo benamė, alkoholi-ké ir prostitutė, ir nepaisant socia-linių tarnybų dėmesio nebenorėjo daugiau gyventi. Monikai – lietu-viškai „ižymybei“ violetinėmis pē-dkelnėmis, kurių visi pažista iš spal-votų žurnalų, staiga tai padaro didelį įspūdį.

Kol viras komandiruotėje, Mo-nika kreipiasi į socialines tarnybas, ir tiesiog oro uoste jai perduoda-mos globoti trys kitos prostitutės, ką tik deportuotas iš kaimyninės Vokietijos. Ji veža prostitutes į sa-vo užmiesčio dvarą tik tam, kad joms padėtu – tai ji bandė ir nesu-spėjo prieš tai. Pradžioje visos mer-ginos jai – pavyzdžiai. Monika ne-gali prisiminti jų vardų ir visiškai nelinkusi jų auklėti. Ji paprasčiau-siai nežino, ką daryti, nors sąmon-ingai kažko ēmési pati. Ēmési, ir gerai. O kas toliau? Bet siužetas juk ne apie tai, kad trys suaugusios prostitutės, gavusios saldaus gyvenimo, tyciojosi iš šeimininkės. Vis dėlto „Viridiana“ ir „Gyventi savo gyvenimą“ nufilmuoti prieš pusę amžiaus, ir Puipa šiuos filmus, be abejø, matė.

Smulkios patyčios iš pradžių gre-čiausiai paaškina charakterius, kuriuos sugadino šiuolaikinis „globalus pasaulis“. Kai Lapinskaitė gamina nuostabų troškinį, o prosti-tutės bukai nori gruzdintų bulvių. Beje, prostitutės tų bulvių nereika-lauja, jos pasirengusios pasigaminti pačios, tai jos darys ir vėliau. Bet yra skirtumas tarp „civilizuotos“ Lapinskaitės ir „pažemintų“ prosti-tutių. Visos moterys kadre kurį laiką paprasčiausiai pratinasi vienos prie kitų. Tačiau tas prisipratinimas vyksta „kietai“, turint galvoje tūks-tančius pasaulinės civilizacijos me-tų, kai jau buvo Medėja ir Aspazija, Boadiceja ir Žana d'Ark, Ksimena ir Diana, Molė Flanders ir Adria-na Lekuvr, Zola „Nana“ ir Kup-rino „Duobe“. Apie visa tai skaitė jau ne pats Puipa, o būtent jo moterys. Kai kas nors blogai elgiasi, Monika iškart kietai pareiškia: „Ne-nori ramybės ir jaukumo, niekas ta-vės čia nelaiko. Eik, jei nori.“ Bet ji nieko neveja, o prostitutės nuolat sugrižta, net jei išeina. Ir, nepai-siant vieną jų periodiškai ištinkan-čių epilepsijos prieupolių, komuno-je gyventi lengva ir gana linksma.

„Miegančių drugelių tvirtovė“

Vidurinė filmo dalis primena salo-ninę komediją.

Deja, laikui bėgant paaškėja, kad vyriausioji prostitutė turi vaiką nuo savo tévo. Kai mama mirė, jis ją nuo dylikos metų prievertavo. Kita, ne-kalta intelligentė, dievinanti savo mamą, negali grižti namo, nes išva-žiavo pas jaunikų vedama roman-tiškos meilės, o jaunikis ją pardavė į viešnamį, kur ją per vieną naktį išprievertavo „keturiaskesi tūks-tančių brolių“. Kita prostitutė ta-po savanoriškai, nors ir yra talen-tinga menininkė, bent jau geresnė už tą dailininkę, į kurios parodos atidarymą atėina herojės vienas, nes tai „prestižiška“. Ten – „prestižiš-ka“, šita – talentinga, tik jaunos me-nininkės mama alkoholiškė, brolis – daunas, sesuo – tokia pat, ir visus juos reikia maitinti. Visi giminės paskui dalyvaus jos laidotuvėse.

Tas faktas, kad, grįžę iš koman-diruotės, vienas mes bevaikę žmoną ir išeis pas jauną nėščią meilužę, net nesvarstomas. Ko dar jūs lauk-ete iš „Dolce & Gabbana“? Bet herojė ir tada nepanikuoją, neintriguoja ir nerauda. Turintis sažinę ir humorą jausmą žmogus truputį palauks, pagalvos, o paskui vėl ra-mai suvedžios savo „glamūrinį“ vy-rą, tik jau už pinigus. Nori sekso, kai meilužė rengiasi gimdyti ir ne-gali? Mokėk, o aš už pinigus išpirksi iš korupuotos policijos dar vieną globotinę, „padirbėjusią“ su invalidu. Yra tokia specializacija – labdaringos seksualinės paslaugos bekojams, berankiams, neregiamas ir paralitikams. Tai ką nors stebi-na? „Kinošok“ festivalyje visų ekrani-nių moterų elgesys beprotiškai stebino vieną, jie nesuprato, kaip taip galima, ką jau kalbėti apie tai, kaip galima juoktis iš šventenybės – oralinio sekso, padedant plonai ir gailestingai nuskustai morkai. Re-gis, net ji nenorėjo būti mokymo priemone, begédė. Morka juk taip pat moteris.

Ietys lūžo dėl Monikos „beprotybės“, kuri visa melaginga, ir filmas „išlaūžtas iš pirsto“, ir taip ne-gali būti, kad padori žmona savo noru į namus atvestų tris prosti-tutes ir paprasčiausiai jomis rūpin-tusi, o paskui taip pat savanoriškai filmas tikrai įtikina. Tegu jo ir ne-palyginsi su Pasolini („Paukščiai ir paukšteliai“), bet kažkas pranciš-koniška tame yra.

Negalima nepaminėti ir kitų „hu-manitarinių“ festivalio filmų: „TasKurisPračioKiauraiUgnj“, „Globėjas“, „Vieniša sala“, „Mo-na“, „Tagatas“ ir nepastebėti, kad labai didelėje teritorijoje labai skirtingi žmonės (auklėjimo, tikėjimo, gyvenimo būdo požiūriu) grįžta prie tų bendrų idėjų, kurios skland-e ore SSSR pabaigoje. Kai prieš ketvirtį amžiaus baigėsi „brandus socializmas“, buvo aišku, kad vis-kas bus blogai: visi užsinorės gyventi „kaip žmonės“ ir „laukiniamate kapitalizmc“, prieš tai neperėję to sunkaus kelio, kuris kadaise atve-dė prie japonų ar vokiečių, net ki-nų „ekonominiu stebuklu“. Jie elg-sis „vyriškai“, susišaudys pistoletais Maskvos centre, plėš ir žudys, no-rėdamai įsitvirtinti. Be to, iš anksto buvo žinoma, kad tame „kapitaliz-mc“ nieko gero nėra. Kam jis mums reikalingas, jei iš anksto aišku?

Ir vis dėlto buvo tegu ir minima-lus šansas, kad milijonai žmonių, kuriems dešimtis metų plovė smer-genis vienais nickais – „Marksizmu ir sukiliimu“, „Moraliniu komuni-zmo statytojo kodeksu“, materija kaip objektivia realybė, Lenino at-spindžio teorija ir pan., atsiupeikė pamatys, kad už visų tų niekų yra visiškai tuščia erdvė. Tuščia, tamsi, baisi ir ją reikia kuo nors užpildyti. Ir buvo šansas, kad jie pradės tą erdvę pildyti būtent ta penkių tūks-tančių metų kultūra, kurią taip rū-pestingai saugojo rusų kalba per visas tris savo emigracijos bangas, su savo garsiaja vertėjų mokykla, su ta prasme, kad Maskva – tai vi-sai ne pinigai ir ne „geležinių subi-nių“ vieta, o būtent Trečioji Roma. Galima buvo pradėti iš pradžių ir teisingai – minkštai, moteriškai deli-kačiai, su meile viskam, kas gyva, pastatyti sau šali.

Deja, šansu nepasinaudota, vis-kas įvyko kvailai, grubiai ir bepras-miškai. Viskas įvyko „mužikškai tie-siai“. Bet štai pračio dvidešimt penkeri metai. Ir Anapos „laiptinėje“ staiga matome, kad jau nebe Maskva, o „i Maskvą i Maskvą“ žmonės iš Lietuvos, Gruzijos, Lat-vijos, Tadžikistano, Kirgizijos, Ar-ménijos neša tas pačias mintis, kuriuos čia kadaise sklandė. Žmonės paragavo „kapitalizmo“ ir suprat-o, kad tuščiai jo ēmési, kad jo be kokios nors tūkstantmetės kad ir angliškos Didžiosios laisvės charti-jos patirties patys neišsrēbs. Kad reikia kažko kito. „Seniai, moterys ir vaikai“, – jau seniai kalba Go-dard’as. „Žodj „garbę“ aukščiai-siu lygiu paskutinį kartą ištarė De Gaulle’is“, – seniai paaškino Za-nussi. „Asketiškos tobulybės vie-nuolynai“, – kaip dar anksčiau pra-našavo Umberto Eco. Festivalis „Kinošok“ 2012-aisiais mums ug-žinojai tai, kas be mūsų neegzis-tuoja. Mūsų senają kultūrą mums atneš atgal ant lėkštutės su mėly-nu krašteliu. Ir tai gana sudėtingi dalykai, neapsiribojantys SSSR rė-mais, jeigu kas supranta.

PARENGÉ KORA ROČKIENÉ

XX amžiaus istorijos sūkuriuose

Grafikė Elena Jakutytė (1911–1999)

Kristina Budrytė-Genevičė

Nepaprasto subtilumo mokytojų ir nepelnytai užmirštą dailininkę Eleną Jakutytę daugiausia prisimena jos mokiniai, dabar jau garsūs Lietuvos kultūros ir meno atstovai: Petras Repšys, Laima Drazdauskaitė, Edmundas Saladžius, Vidmantas Miliūnas, Alina Meškauskaitė-Kvedarauskienė, Stasys Urbonas-Meškauskas ir kt. Daugelis jų tik gerokai vėliau savo mokytojai pažino ir kaip įdomią dailininkę, pamatė jos grafikos darbų įvairovę. Buvusi gerokai vyresnė už savo mokinius, dailininkę kalbėdavosi su jais tik apie žmogiškus ir dvasinius dalykus ar literatūrą ir meną. Ji neatviravo apie savo sunuką, bet jdomū ir ilgą gyvenimą.

Elena Jakutytė gimė dar prieš Lietuvos Tarybai paskelbiant valsstybės Nepriklausomybę, pragyveno visą šalies tarpukarių Kaune, matė sovietų okupaciją, vokiečių valdžios užgrobią ir sovietų reokupaciją. Po Antrojo pasaulinio karo sovietmečiu susirašinėjo su broliu, gyvenančiu Australijoje, ir sulaukė valsstybės Nepriklausomybės atkūrimo, todėl Jakutytės asmenybė svarbi ir meniniu, ir istoriniu požiūriu.

Jakutytė gimė tol nuo Lietuvos: XX a. pradžioje dėl neramuji politinių santvarkų visa šeima gyveno įvairiose vietose: Turkmenijoje, Rusijoje, ir tik antrame dešimtmetyje mama Emilija su dvem vaikais Elena ir Vladu grįžo į Lietuvą (tėvas Robertas Jakutis mirė 1914 m.).

Elena ne iš karto palinko į dailės sferą. Tarpukariu ji mokėsi mergaičių mokytojų seminarijoje Kaune, kur buvo šiek tiek bendru dailės disciplinu. Vėliau pasuko į tiksliuosis mokslus: įstojo į VDU Gamtos ir matematikos fakultetą, biologijos mokslus, bet nepabaigusi universiteto (išklausa 4 semestrus) pradėjo dirbtį Žemės banke mašininke (apie 1934 m.). Čia išdirbo iki banko likvidavimo karo metais. Išlikusi jos šeimos ir giminaičių tarpukariu daryta fotografija puikiai iliustruoja jos, valstybės tarnautojos, jaunos gražios merginos giedrą gyvenimą. Tokią ją, višą švytinčią ir laimingą, matome 1937 m. fotografijoje per šv. Kalėdas Mašiotų namuose. Čia susirinkusi Kauno tarpukario inteligentija: Jakučiai draugavo, vėliau giminaiavosi su broliu Prano ir Jono Mašiotų šeimomis, tai pat dažnai kartu vaserodavo su Vytauto Žemkalnio-Landsbergio giminaičiais.

Antrojo pasaulinio karo metais Jakutytė toliau dirbo mašininke, tik jau kitose įstaigose: porą metų Kauno savivaldybės Ūkio direkcijoje, o 1944 m. pradėjo dirbtį Kauno Valsstybiniai taikomosios ir dekoratyvinės dailės institute. Būtent institute įvyksta bene didžiausias jos gyvenime pasikeitimasis: būdama brandaus amžiaus (33 metų), ji apsisprendžia atsisakyti mašininkės darbo ir pradėti studijuoti grafikos specialybę.

1944 m. liepą į Vokietiją staiga pasitraukia brolis Vladas su šeima (pokario metais Vladas Jakutis Vokietijoje buvo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto reikalų vedėjas). Nežinioje lieka visa giminė: Lietuvoje Elena su mama, o užsienyje – brolis su žmona Ona ir dukrele Rasa. (Plačiau: Radauskų ir Jakučių susirašinėjimas Vokietijoje. „Mažoji radaskiana“, *Metmenys. Kūryba ir analizė*, 2005, nr. 85.) Brolio laiškai Elenai iš Vokietijos laikotarpio neišliko, bet persikėlus vienai šeimai į Australiją (apie 1949 m.) brolis nuolatos rašydavo seserai ir

nių priemonių ir instrumentų, visi finansai buvo po truputį mažinami prasidėjus debatams apie instituto uždarymą. 1950 m. absolventų diplominiai darbai (Jakutytės laida) taip pat buvo daromi minimaliomis sąnaudomis. Tai buvo plakatai, pašto ženklai ar knygų iliustracijos (kur reikalingi tik dažai ir popierius). Todėl ir Jakutytė pasirinko iliustruoti Petro Cvirkos knygą vaikams – „Cukriniai avinėliai“. Dar studijų metais, pradėjusi domėtis iliustracijos menu, Elena apipavidalino ne vieną knygą vaikams: Aleksejaus Tolstojaus „Auksinis

moliotipiją, linoraižinį. Ieškoti ir atrasti grafikos įvairovę padėjo nuolatinis ryšys su broliu: jis atsiušdavo po kelionės išverstų puslapiai apie Rembrandtą, Van Goghą, Dali ir kitus menininkus. Sesuo su broliu susirašinėjo ir apie japoniško popieriaus subtilybes, kurios grafikos darbe gali pakeisti nuotaiką. Nauju galimiui, kūrybinės laisvės troškimas regimas ir Elenos darbų pavadinimuose: „Aidas“ (1964), „Prometėjas“ (1974), „Pavasaris“ (1964), „Poeto sodas“, „Hefaistas“ (1961) etc.

Galima pastebėti, kad Jakutytė visą kūrybinį gyvenimą lydėjo viena savita tema – kompozicija su šv. Jurgiu. Apie dvidešimt jos variacijų (skirtingų laikotarpiai ir technikų) yra saugomi Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės ir Lietuvos dailės muzicijų grafikos fonduose, pas privačius kolekcionierius ar draugus, kolegas. Ankstesnėje darbai oficialiai nebuvu vadinami šventojo vardu, atvirkščiai, parodose būdavo sugalvojamas stebuklinės pasakos pavadinimas – „Slibinas“ ar „Paska apie slibiną“. Tokius darbus vienai eksponuoti buvo galima, nes sovietmečiu liaudies menas buvo propaguojamas, liaudies pasakos, dainų siužetai, net liaudies meistru religinės skulptūrėlės buvo leidžiamos. Ir Jakutytė yra iliustravusi daug liaudies dainų siužetų („Saulė kėlė rasą“, 1967 m.; „Oitu, rūta, rūta“, 1968 m.), o 1967–1968 m. sukūrė net grafikos ciklą dainų mytyvais. Liaudies mytyvų transformacija į naturomortus, stilizuotus paveikslus ir panašūs meninių sprendimai buvo gana dažnai reiškinių, leidžiantis atsisakyti sovietinių dailės žanrų, tokius kaip „nūdienos statybų“ kompozicijos ar komunistų portretai, ir nurogimžių meninės fantazijos ar simbolinių pasaulių.

Gana abstrakti kompozicija su šv. Jurgiu Jakutytėi leido interpretuoti gėrio ir blogio kova be religinio paaškinimo, bet kodėl dailininkė išsirinko ši tikėjimo ir krikščionybės simbolį, matyt, liks paslaptis. Anot grafikės mokinio, architekto V. Mišiūno, Jakutytė pradėjo kalbėti apie katalikybę ir tikėjimo laimę tik po kunigo Eugenijaus Bartulio (dabar Šiaulių katedros vyskupas) apsilankymo pas ją namuose (dailininkė jau sunkiai sirgo, neįsėdavo iš namų) apie 1995 m.

Būtent šio šventojo pasirinkimas gali būti traktuojamas ir kaip daugelio gyvenimiskų sutapimų atspindys – turbūt tai galynėjimasis su „slibinu“, nuolatinė kova, perejimo iš vieno suvokimo į kitą įprasminimas, būdingas daugeliui menininkų. Sau svarbias tiesas grafikė kūrė savitą autorinę technika, kuriai nekreičioja spaudos presų ar kitų grafikos aparatų. Jos mokinys S. Urbonas prisimena, kad pagrindiniai Jakutytės grafikos darbo instrumentai vienai metu buvo vaškinis skaidrus popierius ir šaukštasis. Šiaijs įran-

kiai buvo kuriamas sidabrinis blizgesys, tonų gausa. Be galo kruopšti dailininkė viską atlkdavo pati ir šitaip tapo nepriklausoma nuo kitų, tarisi atsiskyrėlė užsisklēsdavo savo kambarėlyje ir kurdavo.

Kaip dailininkė ji mėgo pastelinį spalvų paletę – dauguma Jakutytės darbų yra iš pilkų dėmių išskleidžiančios žydrų, rausvų, gelvu ar rusvų atspalvių formos. Nors grafikė dažnai darydavo įvairius, spalvotus arba nespalvotus to paties atspaudo variantus („Šv. Jurgis“, 1966 m., pop., mišri technika., 47x38 cm, ir „Šv. Jurgis“, be datos, pop., lino raž., 45,5 x 37 cm), visą laiką juose išlaikydavo savos stilistikos bruožą – mīrgėjimo, raibuliavimo išpūdį. Dažnai rinkdamasi lino raižinių, Jakutytė būtinai išnaudodavo ir austos medžiagos priviliumą: grublėtas, raštuotas pavidalas prisidėdavo prie mirguliuojančio paviršiaus – taip nusitolinusios formas susiliedavo su horizontu, o priartėti joms leisdavo tik išryškinti, smarkiai iibržti kontūrai.

Grafikės pastangos išgauti tokį žavintį foną, kuris ištrižainėmis susijungia su žmogaus, baisingos gyvio ar iesčių pavidala, priverčia žiūrovą ištrauktui į stebuklinį masyvą. Todėl kartais, žiūrint į Šv. Jurgį, ant kalvos besmeigiantį ietį į slibiną, optiškai pagavios formos, nenusakoma spalvinė faktūra pradeda žaisti su žiūrovu ir leidžia vaizduotis jūros ir bangų pavidalus vietoj mūšio kalvos, o vietoj kario – išklininką, besigalynejančią su gamtos stichijomis. Stipri dailininkės fantazijos jėga: nuolat bandydama šventojo kirtį pertekti vis kitaip, ji pakeitė ir nusistovėjusią, liaudies mene dažnai sutinkamą siužetinę liniją – Šv. Jurgis triumfuoją raitas ant balto žirgo su ištrauktu kalaviju arba aukštai iškélę lūžusių ietį. Dailininkė mums atskleidė ankstesnę kovos akimirką, ne tokią populiarią ikonografiją. Jai svarbiausia šios istorijos akimirka – tai iesčių smeigimas į slibiną, kai nebéra jokių pašalininių detalių (net žirgo), kai karys, pabaisa ir iesčia susijungia į vieną neįskiriamą, besiraitantį, besilenkiantį ar atsitiesiantį trilypi pavidalą. Ši daugiaubriaunė figūra mums nebanaliai primena apie žmoguje glūdinčius ir susisiekiančius požeminius ir dangiškus pašauklius...

2011 m. dailininkės mokiniai suvengė Elenos Jakutytės 100-mečiui paminėti skirtą parodą Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune, o šiaiš metais planuoja išleisti ir jos grafikos albumą su kuo išsamesniu jos darbų rinkiniu. Taip naujajame šimtmetyste vis iš naujo prisimindami dailininkės gyvenimą ir jos grafikos darbuose atrasdami meninius užmojus bei svarbių vertybų tyrinėjimus, galime praturtinti Lietuvos dailės istoriją užmirštais ir jau legendomis apipintais, romantizuotais meno kūrėjų vardais.

Elena Jakutytė. „Šv. Jurgis“. Be datos

NUOTRAUKA IŠ NACIONALINIO M.K. ČIURLIONIO DAILĖS MUZIEJAUS ARCHYVO

mamai į Lietuvą (po mamos mirties, tik Elenai), o jos jam atrašyda. Dažnai laiškų pradžioje būdavo perpasakojama, kas ankstesnėse siuntose ar laiškuose būdavo jėdta, mat esant sovietinei santvarkai tikimybė, kad viskas pasieks adresatą, nebuvu didelė. Be to, brolis siusdavo daug vakarietinės meno albumų, leidinių. O knygos apskritai dažnai būdavo sulaikomos, vaigiamos ar perduodamos į specialius fondus bibliotekoms.

Lietuvoje pasilikusi su sergančia mama, Elena studijavo Kauno institute iki 1950 metų. Jos studijų metu buvo uždaryta Grafikos katedra (katedros dėstytojai Telesforas Lukauskas ir Antanas Kučas), pats institutas taip pat buvo prie išnykimo. Vėliau išleistos jos iliustruotos knygos „Cukriniai avinėliai“ (1952), Kosas Kubilinsko „Visi šoka“ (1968) ir kitos. Tačiau dirbdama pedagoginį darbą (1950–1970 m. Kauno vidurinėje dailės mokykloje) dailininkė vis rečiau žavėjosi iliustracine grafika, o ilgainiui išvis nutrūko jos, kaip knygos iliustratorės, darbai.

Sunku pasakyti to priežastis: galbūt iliustracija nebuvu jos pašaukimasis, o leidyklos darbas tuo metu ir taip buvo be galio sudėtingas dėl nuolatinų cenzūravimų, ne sovietiniu meno draudimų ir kitų kūrybos suvaržymų. Ieškodama nors kiek individualesnės, atsiribojančios nuo aplinkos kūrybinės nišos, dailininkė ją atrodė lakštinės grafikos sferoje. Čia jai atsivėrė savos kūrybos džiaugsmai ir netgi nauja pasaulėžiūra. Du dešimtmetyje Jakutytė subtiliai derino viešą, daug jėgų reikalaujant mokytojos darbą su kūrybiniu savęs ieškojimu ne suvaržytame grafikos laikste. Elena išbandė daug grafikos technikų: medžio raižinių, ofortą, monotipiją,

Viskas vyksta vienu metu

ATKELTA IŠ 1 PSL.

menininkų sąrašo, nepaisydamas mano prašymų). Kol kas puikiausiai išsilaičiu be vietinės galerijos, jaučiuosi savotiškai laisvas, o mano karjerai tai neigiamos įtakos nedaro. Žinoma, galiausiai vis tiek reikštū susirasti galeriją Niujorke, mieste, kuriame gyvenu ir dirbu. Tuo turėtų užsiimti mano pagrindinė galerija – „Yvon Lambert Paris“.

Parodų pasiūlymus atsirenku pagal tai, kokia institucija kviečia, kas kuruoja, su kokiais menininkais būčiau sugrupuotas parodoje. Žinoma, man visada yra svarbi architektūrinė erdvė, kad darbas būtų eksponuotas kaip įmanoma geriau, bet, jei kuratorius yra geras, tai rūpesčių nekyla, man skiriama dažniausiai puiki erdvė, tereikia tik patvirtinti. Tikra bėda dažniausiai yra mano paties darbotvarkė. Pavyzdžiu, šiandien žinau, kad nebegalėčiau priimti jokių naujų pasiūlymų iki 2013 metų galo. Problema taip pat yra tai, kad tą laiką, kurį galėčiau skirti naujiems darbams, tenka aukoti parodoms, kuriose rodu anksčiau padarytus darbus. Bet tokia jau yra mano darbų specifika – dažniausiai man pačiam tenka važiuoti instaliuoti, kad viskas būtų maksimaliai gerai. Mano strategija – stengtis išlaikyti pusiausvyrą tarp į visas puses blaškančių interesų. O visa kita vyksta tarsi savaime ir taip greitai, kad čia pat pamirštu, kokiose parodose dalyvavau dar prieš pusmetį... Šiaip galerininkai per daug nesiskiša į parodų „repertuarą“, nebevert kartais paskatina kur nors dalyvauti, sakydami, kad šita paroda svarbi dėl vienės ar kitų pričiasčių.

Dažniausiai kuratoriai mane susiranda patys. Kartais pasiūlymas ateina per galeriją, bet palyginti retai. Jaučiu, kad kuratoriai yra labiau linkę susisekti tiesiogiai, nes mano, kad taip bus greičiau ir tiksliau.

Paskutiniu metu man labiausiai norisi leisti laiką studijoje ir kuomožiau blaškyti po atidarymus. Studijos laikas dabar jau tapo prabanga, nes neišvengiamai tenka viską derinti.

Kartą pastebėjau, kad užsienio kritikus, be kitų dalykų, Jūsų darbuose ypač žavi jų „ekonomiškumas“, mažos darbų sukūrimo ir instaliavimo sąnaudos, palyginti su panašaus kalibro menininkų reikalavimais. Nustebau aptikusi tokią vertinimo kategoriją, juk dirbant Lietuvoje dažnai ima atrodyti, kad tik čia visiškai nėra pinigų menui, o visur kitur nelabai skaiciuojama. Ar pastebėjote, kad šis „ekonomiškumas“ būty papildomi taškai Jūsų naudai, kai reikšmingų institucijų atstovai ir kuratoriai renkasi menininkus parodoms?

Nereiktų painioti dviejų skirtinės dalykų. Tas „ekonomiškumas“, kurį vertina kritikai, fizikos terminais kalbant, yra aukštas naudojamų priemonių naudingumo koefi-

ciantas. Bet tai nėra tas pats, kas pigi gamyba. Kai kurių mano darbų gamybos išlaidos iš tiesų mažos, bet kitų instaliacijų, pavyzdžiu, „Baltas triukšmas“ („White Noise“), kaina gali siekti ir 20 000 dolierių. Manau, kad tai visiškai neleminiai kuratorių pasirinkimo, nes visi mano darbai yra rodomi tolygiai, kitaip tariant, brangiai atsieinančios instaliacijos yra rodomas ne rečiau nei mažesnės sąmatos kūriniai. Tas pats „Baltas triukšmas“ buvo rodomas ne mažiau nei „O2“ (vienas paprasčiausiai ir ypač lengvai instaliuojamų darbų).

Aišku, yra tekėti aiškinti kai kuriems nelabai susigaudantiems festivalių organizatoriams, kad „Baltas triukšmas“ yra ne projekcija, o trimatė skulptūra, kuriai reikia didelės specifinės erdvės ir mažiausiai savaičės laiko iš anksto pagaminimoms dalims instaliuoti. Bet tokį nesusipratimą pastaruoju metu nebepasitaiko.

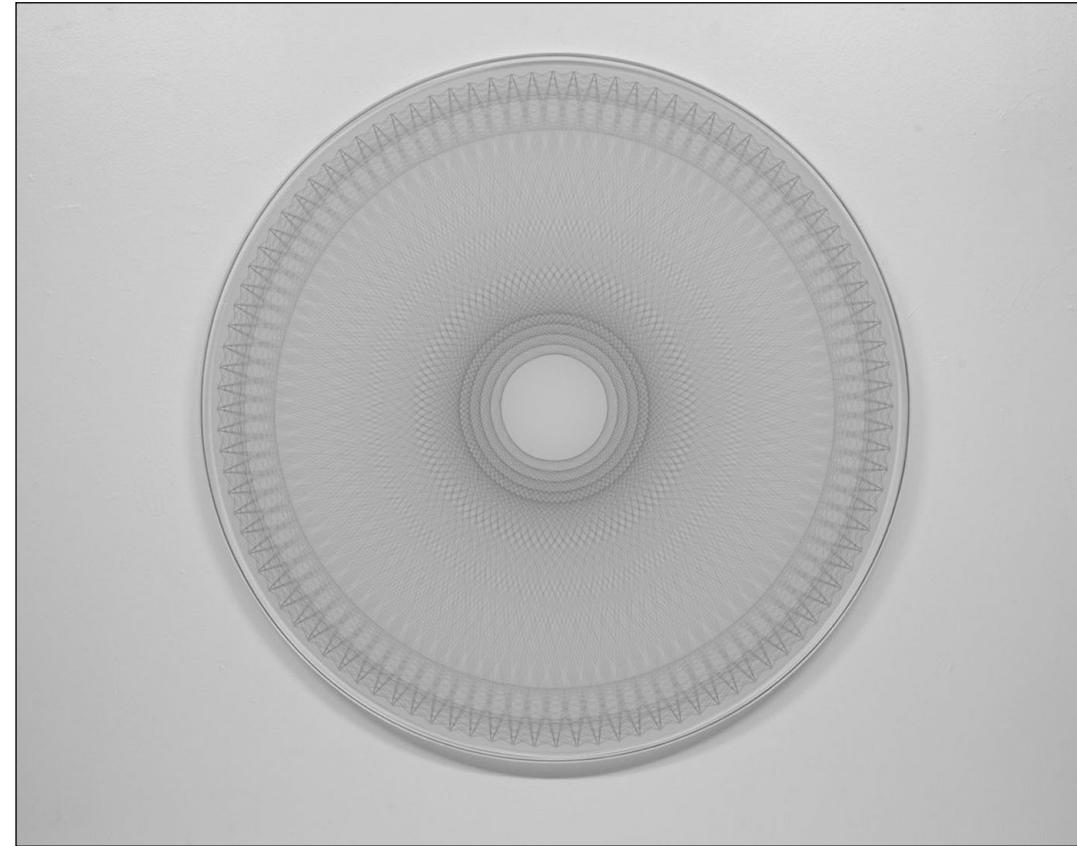
Nemažai jūsų darbais besigérējusių ir apie juos rašiusių vienu ar kitu metu Jūsų kūrinius ima lyginti su modernistine ir minimalistine klasiška. Koks klasikos ir inovacijos santykis Jūsų darbuose?

Taip, tas ryšys tikrai yra, ir aš jį samoninguai palaikau. Gana akivaizdžiai naudojuosi kai kuriais jau atraustais meninės įtaigos metodais, kurie buvo pristatyti ir ekspluatuoti anksčiau. Bet viską darau savaip, todėl, žiūrint atidžiau, mano darbai iš esmės neturi nieko bendra su, pavyzdžiu, klasikiniu minimalizmu.

Ne kartą esate minėjęs, kad Jums svarbi staigi meno kūrinio akistata su žiūrovu, kūrinio vizualus lengvumas. Prie „Orinių“ Jūsų instaliacijų, tokų kaip „Skraidanti juosta“ („Flying Tape“, 2004) ir „Dvigubas O“ („Double O“, 2008), pripratusios akys buvo nustebintos spalvų, garsų ir vyksmų tirštu kūriui „Šokių salė“ („Ballroom“, 2010), o ir dabar parodoje „Viražai“ galerijoje „Vartai“ matome labai koncentruotus ir intensyvius „Fontaną“ (2011) ir ant sienos kabinamas skulptūras „Propus“ ir „Betria“ (abi 2012). Ar iki minimumo išgrynius kūriinių vizualumą, norėjosi jį padaryti šiek tiek sudėtingesnį, įvairiapusis? Ar apskritai pastebite tam tikras fazes savo kūryboje?

Nevadinčiau to fazėmis, man skirtingi darbai yra tarsi kita tos pačios monetos pusė. Tai yra paraleliniai projektais, jie nei neigia, nei keičia mano ankstesnius kūrinius. Viskas vyksta tarsi vienu metu. Bet aš juk fiziškai nepajégiau visų darbų atliki tuo pačiu kartu, todėl darau vieną, paskui kitą, žodžiu, žingsnis po žingsnį. Jie tiesiog papildo, išryškina vienas kitą.

Naujają kabinamų ant sienų skulptūrų seriją įkvėpė žvaigždės. Ar jos veikia kaip nuoroda, kad ir anks-

Žilvinas Kempinas. „Betria“. 2012 m.

Tikslumo dėlei norčiau pasakyti, kad žvaigždžių serija nebuvu įkvėpta pačių žvaigždžių, kaip dangaus šviesulų, tiesiog nusprenādžiau naudoti astronominių žvaigždžių vardus savo abstrakčių darbų

formos intrigą ir neišnaudotos abstrakteis galimybės, pasamoninis formos poveikis, jos sukeltos asociacijos. Visa kita yra interpretacijos ir žiūrovų kūrybingumo klausimas.

Žilvinas Kempinas. „Paralelės“ (ŠMC, Vilnius). 2007 m.

naujojoje serijoje atsiradęs kosmoso kontekstas man buvo naujas aspektas. Nors dabar pagalvojus, atrodo visiškai akivaizdus. O „Atelier Calder“ rezidencijoje sukurtą atviram orui skirtą skulptūrą „Tripodai“ („Tripods“, 2008) ir „Baseinas“ („Pool“, 2011), mano galva, pagerbia inžinerijos meną. Ar galėtumėt atskleisti, kaip pats sau formuluojate tam tikras problemas, prie kurių vis grįžtate ir nuo kurių vėl nutolstate?

pavadinimams. Visus juos vienija tas pats elementas – tiesi linija, sukurianti apskritimą ir raštų iluziją, tai nejudantys optiniai-struktūriniai darbai. Viskas ilietai į sintetinę dervą, tarsi dirbtinė fosilija į gintarą. Žinoma, pavadinimai su žvaigždžių vardais tarsi praplečia formalias darbų savybes iki kosminių mastelių.

Tačiau mane į priekį visada varone tiek tam tikros literatūrinės ar filosofinės idėjos, kiek vizualinės

Ar galite atskleisti, kurią savo interesu sritį tiriate ruošdamas darbus birželį atsidarysiančiai parodai „Tinguly“ muziejuje Bazelyje?

Laikas ir jo pavidalai bus mano darbus jungianti tema.

Ačiū už pokalbij ir dar sėkmingesnių Nauujųjų metų!

PARENGĖ EGLĖ JUOCEVIČIŪTĖ

Laisvės puoselėtojas

Jono Meko retrospekyva Pompidou centre, Paryžiuje

Cécile Tourneur

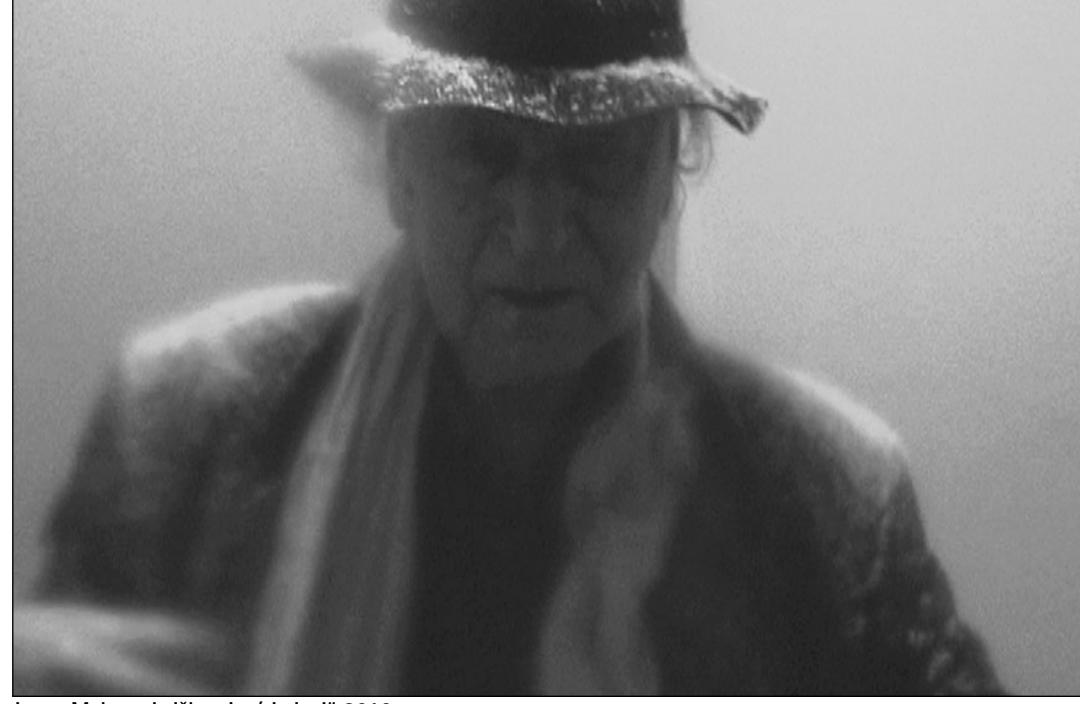
Reta patirtis – išvysti Jono Meko filmą kino salėje. Kaip tik todėl jo retrospekyvoje naudojamasai programo parodyti visas įmanomas šio autoriaus filmų galias ir grožį. Klajonės po Niujorką ir kitos įdomios pasaulio vietos, prisiminimai iš gimtinės, asmeninio gyvenimo fragmentai, nutikę daugiau nei per šešias dešimtis metų. Iki sausio 7 d. Pompidou šiuolaikinio meno centro suteikia galimybę pasinerti į Jono Meko kinematografinių darbus, susipažinti su išplėstine jų retrospekyva. Iš viso pateikiami 74 filmai, kai kurie jų anksčiau nerodytis. Filmų kūrėjas, kuris gruodžio 24 d. šventė savo devyniasdešimtmetį, pavadinio šią retrospekyvą savo kinematografinės praktikos iki šių dienų apžvalga. Pasirinkti tie filmai, kuriuos jis laikė užbaigtais. Tai ne pirmoji Meko retrospekyva Prancūzijoje – dvi rodytos prieš tai, 1992 ir 2002 metais, – bet tai yra pirmas kartas, kai pateikiama tokia plati jo darbų įvairovė.

Po klasikinių filmų „Valdenas“ („Walden“, 1969), „Prisiminimai iš kelionės į Lietuvą“ („Reminiscences of a Journey to Lithuania“, 1972) arba „Prarasta, prarasta, prarasta“ („Lost Lost Lost“, 1976), visada sutinkamų emocingai, programa sugrąžina į 7-ojo dešimtmecio pradžią ir gilius jo filmus „Medžių šautuvai“ („Guns of the Trees“, 1962) ir „Brigada“ („The Brig“, 1964), lydimus politinių trumpametražių arba įrašytų performansų. Šis laikotarpis žymi jo kūrybos etapą iki pradedant prak-

tikuoti dienoraštinio kino formą. Tuomet Mekas redagavo žurnalą „Film Culture“, turėjo savo skiltį „Movie Journal“ laikraštyje „The Village Voice“ ir padėjo steigti skaidos struktūras filmams, kurių egzistavimą jis gynė, tokias kaip Filmų kūrėjų kooperatyvą – 1962-aisiais, po to Filmo kūrėjų kinoteką – 1964-aisiais.

Po trijų dešimčių metų, kai filmuotas dienoraštis tapo dominuojančia jo kinematografinių darbų forma, Jonas Mekas išmainė savo „Bolex“ kamerą į videokamerą. Ši nauja kryptis jo praktikoje – jai darbų jau kelios dešimtys metų – yra dažnai nuvertinama, retas kritikas ja domisi. Atsiradę filmai, be jokios abejonių, yra mažiau spalvingi, o vaizdo ir garso sinchronizacija išskaido tą paslaptingą aurą, kuri gaubiajo sidabrinius filmus. Vis dėlto būtina pamatyti „Scenas iš pasukinių trijų Aleno dviosios žemėje dienų“ („Scenes from Allen's Last Three Days on Earth as a Spirit“, 1997), labai paveikę Alleno Ginsbergo portretą, sukurtą praėjus vos kelioms valandoms po amerikiečių poeto mirties, kad suprastume, jog videoformatas leidžia fiksuoti be-sitęsiantį laikinumą ir geba išvengti sidabrinį filmų kadru kapotumo.

Su „Laišku iš Grynpointo“ („A Letter from Greenpoint“, 2004) Mekas palieka Manhattaną, vietą, kur su šeima gyveno trisdešimt metų, vietą, kurioje jis buvo labiausiai išsiaknijęs, dėl Bruklino, kur vėl teks iškurti. Nors pasikeitė kinematografinis instrumentas, esmė išlieka: aštrus žvilgsnis, autorius dalyvavimas, atvirumas jি supančiam pasauliui, noras papasakoti ir per-

Jonas Mekas. „Laiškas José Luisui“. 2010 m.

teiki gyvenimo istorijas, akimirkas, pagauti kamera. Rojaus fragmentas. Pavyzdžiu, knygini „Tükstantis ir viena naktis“ yra savaip aplankytos filme „Bemiegų naktų istorijos“ („Sleepless Nights Stories“, 2011). Daugiau nei 25-iose visame pasauliye surinktose istorijose matome avangardo legendas Patti Smith, Yoko Ono, Louise Bourgeois, jos prasilenka su naujaja karta – Harmony Korine, Björk arba prancūzų aktorių ir režisieriumi Louis Garreliai.

Pastaraisiais metais Pompidou centro kino programa siekiama parodų aplinką pristatyti kaip galimą erdvę kinui. Čia yra eksponuojama dalis moderniausių Jono Meko darbų – jo instalacija „365 dienų projektas“ („365 Day Project“), o jo 2007-ųjų dienoraštis rodomas dylikoje ekranu – vienas ekranas skirtas vienam mėnesiui. Ilkvėptas italių poeto Petrarkos 365 poemų, Jonas Mekas sukūrė po vieną filmą kiekvienai dienai, čia yra naujausių videovaizdų, nufilmuotų 2007-aisiais, o kartais naudojami ankstesni sidabrinio laikotarpio vaizdai. Šios trisdešimt aštuonių Jono Meko gyvenimo valandos, kurių bėga dokumentuodamos kino kūrėją, rodomas ratu toje pačioje parodos erdvėje. Taip pat pateikiami seni reti kadrai – Joną Meką, sukančių savo pirmuosius filmus, filmuoją Stormas De Hirsch arba Charles'as I. Levine'as, – ir patys naujausi, tarp kurių du šiaisiai metais užbaigtū filmai, kur Mekas mus vis stebina savo gyvybingumu. Tai duoklė Mekui kaip pogrindinio kino legendai, o tikrasis atradimas su Meko kūryba susipažinusiam žiūrovui – nufilmuotas jo susirašinėjimas su ispanų režisieriumi José Luisu Guerinu. Pastarasis avangardo atstovas nuo 9-ojo dešimtmecio yra prisidėjęs prie savo šalies kino atsinaujinimo, o jo darbai šiuo metu taip pat yra rodomi Pompidou centre. Šiam dialogui suteiktas pavadinimas „Jonas Mekas / José Luis Guerin, susirašinėjantys

kino kūrėjai“. Naujovišką epistolinio žanro formatą prieš kelerius metus iniciavavo Barselonos šiuolaikinės kultūros centras ir Victoras Erice'as bei Abbasas Kiarostami. Abu filmų kūrėjai nuolatos juda iš vienos į vieną, nuolat persikrausto, o filmuose keičiasi savo aplankytomis teritorijomis: José Luisas Guerinas, sekdamas Henry'o Davido Thoreau, tokio brangaus Mekui, pédromis, išsirengia į Vadeną (Ispanijoje, – red. past.), o Mekas gržta ir tūri karo išdraskytos Europos liekanas Lenkijoje ir Slovakijoje. Diddingi ir kartu labai paprasti nespavoti Guerino vaizdai atliepę vilties kupinės vaizdus, tokius būdingus Jono Meko filmams. Savo paskutiniame laiške, datuojamame 2011-

ųjų balandį ir nufilmuotame Japonijoje, José Luisas Guerinas jau nam režisieriui paaiškina Jono Meko veiksmų ir filmų svarbą franko režimo kontekste: „Jūsų darbas, jūsų tekstai mums veikė kaip skydas“, – teigia jis. Šio nenuilstančio kovotojo už nepriklausomybę visomis formomis, kine kaip ir gyvenime, pripažinimas puikiai apibendrina Jono Meko darbų svarbą XX amžiuje.

Uždarymo renginyje sausio 7 d. bus pristatytas naujausias Meko filmas iš kalbingu pavadinimu „Laimingo žmogaus gyvenimo kadrai“ („Outtakes from the Life of a Happy Man“).

IŠ PRANCŪZU KALBOS VERTĖ
DALIA PLIKŪNĖ

Jonas Mekas. „Šioje rojaus pusėje“. 1999 m.

Tiesos iliuzija, arba Filmai apie meilę

Aku Louhimieso filmų retrospektva

Sausio 10–14 d. „Skalvijos“ kino centre ir „Passakoe“ vyks suomių režisieriaus Aku Louhimieso filmų retrospektva.

Aku Louhimiesas (g. 1968) dažnai pavadinamas vienu kontroversiškiausiu šių dienų suomių kino kūrėju ir Aki Kaurismäki antipodu. Talentinges jauniosios kartos atstovas Louhimiesas mokėsi Helsinkio universitete ir Helsinkio meno ir dizaino universitete. Pripažinimą režisieriui atneše pirmasis pilnametražis filmas „Levottomat“ (2000), tapęs savotišku naujos kartos manifestu ir parodytas Tarpautinio Maskvos kino festivalio konkurse. Vėliau visi Louhimieso filmai rodyti prestižiniuose tarptautiniuose kino renginiuose, 2005 m. surukta „Sušalus žemė“ buvo įvertinta net aštuonais Suomijos kino akademijos apdovanojimais, o įtakingsas „The Financial Times“ pavadino filmą „vienu tam siausiu, bet kartu vienu garbingiausiu kada nors suruktu filmu apie šiuolaikinę Suomiją“.

Louhimiesas – suomių visuomenės kritikas. Režisierius sako, kad nesiekia reprezentuoti savo šalies pasaulyje: „Aš tik noriu portretuoti gyvenimą taip, kaip jį matau, ypač žmonių jausmus ir santykius. Aki Kaurismäki savo filmuose rodo gyvenimą kaip pasaką. Mano filmai

Aku Louhimiesas (centre) filmuoja „Apnuogintą žmogų“

rau kuo realistiškesni. Aš tai vadiniu tiesos iliuzija.“ Kritikas požiūris prisidėjo ir prie savito jo filmų stiliums atsiradimo. Louhimiesas yra sukūrės per 30 filmų, jis yra ir itin populiarus Suomijoje eksperimentinio serialo „Fragmentai“ („Irtiottoja“, 2003) režisierius.

Vilniuje bus parodytu keturi pilno metražo Louhimieso filmai, tarp jų ir karštasis diskusijas Suomijoje sukėles „Apnuogintas žmogus“, bei trumpametražių filmų programa. Pats režisierius žada atvykti į Vilnių ir susitikti su „Apnuoginto žmogaus“ žiūrovais.

Komiškos dramos „Apnuogintas žmogus“ („Riiuttu mies“, 2006) herojus pastorius Antis ketina susituokti su Tula, tačiau ši nori, kad vyras prieš tai taptų vyskupu. Turku vyskupas Jusis Parviainena sustinka skirti savo ipėdiniui Antį, tačiau pareikalauja, kad šis atleistų savo seną draugą Marku, kurio alkoholizmas kelią grėsmę Bažnyčios reputacijai. Negana to, pastorius Antis įsimylia jauną merginą Vilmą... Suomijoje filmas sukėlė Bažnyčios pasipiktinimą ir visuomenės diskusijas. Aktoriui Samuliui Edelmanui atiteko Talino kino festivalio „Juodosios nakty“ prizas.

Filmas „Sušalęs miestas“ („Valkoinen kaupunki“, 2006) – tai apledėjusio Helsinkio gyvenimo kronikai. Kai subyra Mačio santuoka, jis išskrausto į sostinės priemiestį. Tačiau nelaimės po vieną nevaikšto – jis netenka taksi vairuotojo darbo, teismas uždraudžia bet ko k kontaktą su trimis vaikais. O kai beprotis kaimynas kas dieną ima belstis į Mačio duris ir skystis, esąjo langai be užuolaidų gadina pastato estetinį vaizdą, tampa akivaizdu, kad širdgėla ir apmaudas nešengiamai baigiasi tragedijai. „Sušalęs miestas“ pelnė daug tarptautinių prizų, tarp jų ir FIPRESCI apdovanojimą Karlovi Varų kino festivalyje, dosniai įvertintas ir Suomijoje.

Louhimiesas prisipažista norėjus filme parodyti, kaip lengvai šiuolaikinis civilizuotas žmogus gali prarasti visą civilizuotumą. Nors režisierius tvirtina, kad filmas priartėja prie Krzysztofo Kieślowskio „Dekalogo“ dvasios, kuriant „Sušalus žmestą“ ji veikė ir rusų literatūra, ir Martino Scorsese „Taksistas“.

„Sušalus žmestą“ („Paha maa“, 2005) heroinas jaunas programišius Tomas trokšta nuveikti kažką reikšmingą ir naudingą visuomenei. Jo geriausias draugas Nikas tokiai ambicijų neturi. Jis gyvena alkoholio ir narkotikų pasaulyje. Drąsi ir protinė dvidešimtmėtė aktyvistė Elina studijuoja meno istoriją ir politikos mokslus universitete. Elina ir Tomas jau metai yra kartu ir ketina tuoktis. Tačiau viskas pasisuka kitaip, ivykių pakoreguoja likimus. Grandinių ivykių reakcija prasidesta nuo padirbtų 500 eurų banknotų. Pasakojimas apie išlikimą ir atleidimą „Sušalus žmestą“ – laisva Levo Tolstojaus apskymo ekranizacija. Louhimiesas sukūrė stiprū, dinamišką, bet kartu ir realistišką šiuolaikinės Suomijos portretą. Tarpautiniam Geteborgo kino festivalyje filmas pelnė keturis apdovanojimus, Tarpautiniam Atėnų kino festivalyje jam atiteko prizas už geriausią scenarijų.

Pristatomas kaip filmas apie suonišką meilę, „Nuogas prieglobstis“ („Vuosaari“, 2012) pasakoja apie tai, kokiai mes norime būti matome.

mi ir suvokiami. Filmo veiksmas nukels į Helsinkio priemiestį Vuosarį ir papasakos apie socialinę valstybę individualybę ir „realybės šou“ laikais. Filme susijpynusios skirtinė personažų istorijos atskleis gyvenimo ir meilės alkį: vyras apgaudinėja žmoną, šešiolikmetė pasiryžusi pardaryti bet ką, kad išgarsėtų, vieniša motina kovoja su vėžiu, imigrantų berniukas patiria patyčias mokykloje, narkomanų pora mėgina išsi-kapstyti iš skolų, motinos apleistas septynmetis visą meilę ir rūpestį skiria šuniui, tėvas verčia sūnum treneriuotis, kad tik šis netaptų toks kaip jis. Kiekvienas heroinas per tas dvi pilkas suomiškos žiemos savaites, kurios rodomas filme, ieško užsimiršimo ir bando pabėgti nuo kančios. Kiekvienas yra silpnas, netobulas ir sutrikęs, bet nori artumo ir tiesiog jausti, kad gyvena. Žmonių likimai filme kartais absurdūski, bet kupini šilumos ir humuro, kartais – ir aklinos tamsos. Filmas buvo kurtas dviem kameromis, jis apima ir tuos epizodus, kurie dažniausiai lieka už kadro.

Trumpametražių filmų programą sudaro „Pavėluoti fragmentai“ („Late Fragments“, 2008, 15 min.), „Kitą antradienį – Bramsas“ („Ensi tiuataina Brahmsia“, 1998, 15 min.), „Nuolaužos“ („Sirkaleita“, 1996, 42 min.), „Traukinys“ („Juna“, 1995, 11 min.).

PAGAL RENGĖJU INF.

Nauji filmai

Kur nutekėjo angelų dalis

Keno Loacho kūryba susidomėjau tik studijuodama Londone. Kai mokėmės britų kino kursą, šis režisierius mus aplankė, kad papaskotų apie britų kino istoriją, vis vengdamas atviriau pakalbėti apie savają kūrybą. Kuklus žilaplaukis paliko stiprū išspūdį. Ir visai ne todėl, kad postringavo apie savo filmus, o todėl, kad jei ir imdavo apie juos kalbėti, vengė tokio paprasto žodelio kaip „aš“. Turbūt Loachas pui-kiai žino tą rusišką posakį: „ja“ – pasi- kutinė rusų alfabeto raidė. Dažnas britų kritikas Keną Loachą vadina neegoistiškiausiu režisieriumi. Ir dabar prisimenu, kaip Loachas apibūdino savo kūrybą, o tai skambėjo maždaug taip: „Neapsakomai gerbiu rašytojus, nesu tas, kurį analizuotų autorinio kino teoretikai, tad atsiptrašau, jei jis nuvielė, nes kurdamas filmą visai nenori būti autoriumi. Filmas man – tai bendrardarbavimas su puikiais rašytojais, aktoriais, operatoriais ir pan. Filmas yra visų mūsų produktas. O svarbiausias dėmesys, mano nuomone, turėtų būti skiriamas scenarius autorui.“

Frazė iš Keno Loacho vieno garsiausiu filmu „Akmenų lietus“ (1993) apibūdina bene svarbiausią jo temą: „Neturiu laiko kovoti už darbo klasę! Nes aš ir esu darbo klasė! Ją filme ištaria bedarbis tėvas Bobas. Neslepiantis marksistinių

pažiūrų Loachas dažnai pasakoja apie britų darbo klasės bandymus įvairiausiais būdais kabintis į gyvenimą, apie valstybinių institucijų poreikį asmeniniam gyvenimui. Režisierius vylési, kad jo socialinės dramos įkvėps darbo ir vidurinių klases revoliucionėms idėjoms ir pa-kės ekonominių situaciją. Pats režisierius savo stiliu apibūdino kaip italių neorealizmo (neprofesionalių aktorių pasirinkimas, filmavimas realiose vietose) ir prancūzų Naujosios bangos sintezę. Tai ir suformavo Loacho vaidybinio dokumento estetiką.

Naujausias režisieriaus filmas „Angelų dalis“ („The Angels' Share“, D. Britanija, Prancūzija, Belgija, Italija, 2012) – ne išimtis. Beje, filmas Kanų kino festivalyje buvo apdovanotas žuri prizu. Pagrindiniai filmo herojai – keturi nusikalsteliai. Jau pirmose filmo scenose

režisierius pašiepia teisingumo institucijas, supričindamas vargus nelaimėlius su teisėjais. Keturi veikėjai, rodos, baudžiami dėl smulkmens. Vienas jų, Albertas (Gary Maitland) – už girtavimą viešoje vietoje, t.y. tuščioje naktinėje traukinio stotyje. Mergina Mo (Jasmin Riggins) – už tai, kad pavogė papūgą iš parduotuvės, bet nesugebėjo jos tinkamai paslepsti, nes paukščio uodega kyšojo iš „Marks&Spencer“ rankinės. Pareigūno sulaikyta Mo atkarto, kad šis geriau gaudytu privartautojus, pedofilus ar kitokius maniakus. Kita moteris baudžiamama už tai, kad gaudama bedarbės pašalpą nelegaliai dirbavalytoja tris karčtus per savaitę. Jaunuolis Rino (William Ruane) nuolat „niokoja“ statulas, nes, anot jo, pastarosios jų įžeidinėja. Visi šie kaltinimai skamba absurdūskai, ypač prisimenant pastaruosius mūsų žmonių politiko Viktoro Uspaskicho

spektaklius prieš atimant jo neliečiamybę. Vis dėlto teisingumas – turtingų privilegijų.

Bene labiausiai prasikaltęs filmo personažas Robis (Paul Brannigan). Jam gresia kalėjimas už atsiskritinio vaikino sumušimą, tačiau vien todėl, kad jo draugė laukiasi, Robiui skiriama bausmė – viešejį darbai. Viešieji darbai skiriama vienims filmo nusidėjeliams. Taip ši ketveriukė į susipažista, o prižiūrėtojas Haris supažindina juos su gurmanų taip mėgstamu salykliniu viskiu. Toks viskis – privilegijuoju gérimas, tačiau paaškėja, kad Robis turi nepaprastą uoslę bei skonio receptorius ir atpažįsta gerą viski. Tad nauji draugai sugalvoja planą, kaip užsidirbtų iš išrinktų eliksyro. Nors ketveriukė bando prasimuti ir vėl nelegaliai, kitaip nei Oušeno vienuolikei, šiemis personažams imi jausti simpatiją. Mat Holivudo gražuoliai tiesiog geidžia maudytis turte, o Loacho vagisių tenori kažkiek užsidirbtų, kad galėtų pradėti naują gyvenimą. Loachas rodo, kad ekonominių galimybių stoka išprovokuoja ne tik finansinius sunkumus, bet ir paveikia psichologiskai. Žmonės ima grimzti į beviltišką savęs eikvojimą ir depreziją. Tokioje situacijoje atsižūrė pagrindinis personažas Robis. Aktoriui Paului Branniganui stengtis per daug nereikėjo. Abu jo tėvai – narkomanai, o ir vaikinas nemažai laiko praleido kalėjime bei nusikalsteliu pasaulioje. Beje, filmas kurtas

jo gimtajame mieste Glazge. Aktorius gana niūriai piešia miesto portretą: čia nėra darbo. Čia nestatomi nei namai, nei laivai. Jokių šansų, jokių galimybių, jokios vilties. O kai netenki vilties, neberandir ir motyvacijos. Pasitikėjimas savimi krenta, imi gerti ir vartoti narkotikus. Gyvenimas Glazge – tai beviltiškas leidimasis spiraliniuose laiptais žemyn.

Filmo pavadinimas – visko gaminimo terminas. „Angelų dalis“ – tai beveik du procentai kasmet iš statinių išgaruojančio šio prabangaus gérimo. Tad visai nesinori teisti keturių paprastų žmonių, kurie nusipila keletą labai brangaus viskio litru. Juk kas pastebės? Net pa-saulio turtingasis, aukcione išsigijęs prabangių statinių už daugiau nei milijoną, nė nepajunta, kad Robis į statinę supylė butelių prastesnio viskio ir taip jį visą užteršė.

Dažnas platintojas „skalpuoja“ Keną Loachą, nes šis užsispyręs filmų dialogus igarsina specifišku vienos ar kitos vietas dialekту. Ne vienas jo filmas buvo rodytas JAV su angliskais subtitrais. Kanuose „Angelų dalis“ taip pat turėjo angliskus subtitrus. Nemažai dėl Vakarų kritikų nemégsta realistiško režisieriaus kino, nes Loacho filmai – puikus klasijų veidrodis, o jo realizmas neleidžia užsimerkti ir pamiršti Kito stereotipizavimo. Tačiau ir daugelis britų kritikų sutinka, kad Loacho kinas yra moderniojo Anglijos kino sąžinės balsas.

SANTA LINGEVIČIŪTĖ

Betmeno vaikystės trauma

Krėslė prie televizoriaus

Jei šiuos Naujuosius sutikote prie televizoriaus, galū tik užjaus- ti. Keli lietuviški ir rusiški kanalai pasikeisdami rodė Eldaro Riaza- novą „Likimo ironiją, arba Po pir- ties“ bei Leonido Gaïdajaus komedi- dijas. Filmai tikrai geri, nieko prie- juos neturiu, tačiau kelios išvados peršasi. Toks išpūdis, kad per dvi- dešimt nepriklausomybės metų tik TV3 surado „alternatyvą“ sovietini- niams švenčių repertuarui: jau ke- lios kartos užaugo su „Vienas na- muose“. Bet daugumai šventės, ypač Naujieji, matyt, sukelia „sovo- ko“ nostalgiją. Ne tik rusiški filmai, bet ir visokie „žiburėliai“ bei šventi- niai koncertai (žanru, stilių ir pro- vincių ižymybė bei politikų mišrai- nė) periodiškai atgimsta televizijos vadu galvose. Net ir perkelti į šiuo- laikišką prekybos centrą jie dvelkia naftalinu. Taip pat kaip ir valstybės vadovų sveikinimai per „Panora- mą“. Tauta nepradės švēsti neišgir- dusi valdiškos demagogijos? Paskutinę praejusį metų savaitę jos buvo pernelyg daug, kad nepasijustum at- gal skrendančioje laiko mašinoje.

Deja, dėl to kalta ne tik nostalgi- ja. Naujujų išvakarėse radijo „Echo Moskv“ laidoje kultūros sociolo- gas Danilas Dondurėnas tiksliai su- formulavo naują viduriniosios klasės apibrėžimą: „Pirmoje vietoje – maistas. Tai labai svarbu. Dabar Rusija visiškai konkurencinga resto- ranų sferoje. Mes – pasauliniai ly- deriai. Tai – maistas. Tai – kūnas. Labai svarbus kūnas: sveikata, kos- metika. Tai – pirkiniai, malonumai,

kelionės. Štai jums teisinga valsty- bės raida. Leisti pinigus. Ir, kaip pa- sakyti paauglys apie gyvenimo sąly- gas bei kokybę, – „nesiparinti“. Leiskite pinigus. Važiuokite, ilsėki- tės, pirkite, mėgaukitės vienodais „žydraisiais žiburėliais“ per Naujuosius. Ko jums dar reikia? Jums vis- kas leidžiama.“

Kai klausiausi šio monologo, at- rodė, kad kultūrologas kalba apie lietuviškas televizijas, kur kasdien rasite ne po vieną laidą apie mais- to gaminimą, sveikatą ir kosmeti- ką, keliones ir gyvenimo būdą. Tik Rusijoje panaši „ideologija“ pirmiausia užémė tuštumą, kuri atsira- do gruuvus SSSR, o dabar ją, kaip at- svara pilietinei visuomenei, kultivuoja Vladimiras Putinas. Bet kaip paaš- kinti jos dominavimą nepriklausomoje Lietuvoje? Tuo, kad niekas, o pirmiausia pas mus taip garbina- ma valstybę, nemato reikalą investi- tuoti į asmenybes?

Bet šią savaitę aš taip pat pasiū- lysi laiko mašiną. Labiausiai dème- sius vertas savaitės filmas – Jean- François Richet, „Mirties instinktas“ (BTV, 10 d. 23.10) papasakos apie žmogų, kuris 8-ajame dešimtmetyje tapo Prancūzijos valstybės prie- šu Nr. 1. „Mirties instinktas“ – pirmoji kino dilogijos apie gangsterį Jacques'ą Mesrine'ą dalis, kurią įkvėpė dvi nusikaltėlio autobiogra- fijos. Meistriškas Richet filmas per- teikia Mesrine'o kelią į mirtį. Fil- mas buvo kuriamas ten, kur vyko svarbių jo herojaus gyvenimo įvy- kiai: Prancūzijoje, Kanadoje, JAV,

Ispanijoje, D. Britanijoje ir Alžyre. Beveik du dešimtmečius iš pad- rios buržua šeimos kilęs Mesrine'as plėše bankus, sėdėjo kalėjimuose, bėgo iš jų, ižūliai tyčiojosi iš visos teisėtvarkos sistemos ir tapo tikra ižymybe. Bent jau visuomenės nuo- monės apklausose Mesrine'as nuo- lat tapdavo skandalingiausiu veikė- ju. Neatsitiktinai net praėjus daugiau nei trisdešimčiai metų po jo mirties Mesrine'o mitas vis dar gyvas. Nusikaltėlių filme suvaidinęs Vincent'as Casselis yra prisipažinęs, kad po devynių filmavimo mėnesių abejoja, kaip reikėtų vertinti jo personažą.

Prancūzų režisierės Marinos de Van filmas „Neatsigrėžk“ (LRT, št- yakar, 4 d. 23.15) primins dvi populiarias aktores – Sophie Marceau ir Monica Bellucci. Marceau vaidina rašytoją Žaną. Ji ištakėjusi, turi du vaikus. Moteris pradeda pastebėti nerimą keliančias permanentas, kurių nemato kiti: keičiasi jos na- mai, veidas, kūnas. Šeima mano, kad Žanos nerimas susijęs su knyga. Pas- savo motiną Žana randa moters fotografią, kuri ją nuves į Italiją. Ten, tapusi kita – Roza-Marija, Žana pa- galiu ras paslapties raktą.

Marina de Van daug dèmeisos skyré specialiesiems efektams – vei- do deformavimui, modeliavimui, nes filmo idėja – parodyti, kad vei- de, kaip ir žmoguje, visada slipy ki- ti, kurių kartais nenorime matyti ir suvokti. Tapatybės paieškos ir vai- kystės traumos – madinga tema. „Neatsigrėžk“, ko gero, vienus bau-

„Neatsigrėžk“

gins, kitus prajuokins ar net suer- zins, kai kadre susiliejantys Mar- ceau ir Bellucci veidai taps perne- lyg supaprastinta genialiosios Ingmaro Bergmano „Personos“ citata. Jauna režisierė sudėjo i fil- mą ir daugiau užuominę, kurias at- pažins Davido Cronenbergio ar Pedro Almodovaro gerbėjai. Ko gero, pristigo tik pačios autorės.

Kita vertus, asmenybės susidve- jinimas ar šizofrenija tapo tokie universalūs, kad net nercia filmų. Užtenka ir Seimo posėdžių ar politikų spaudos konferencijų. Jei nu- sibodo kinas, nuoširdžiai rekomenduoja kabelinį kanalą, nuo ryto iki nakties retransliuojantį Seimo pos- ėdžius ir kitokius ten vykstančius renginius. Tas kanalas – ne tik daž- nai susidvejinusių politikų, bet ir susidvejinusių Lietuvos veidrodis.

Jam gali prilygti nebent tik isto- rija apie Briusą Veiną – turtingą paveldėtoją, kuris prarado tėvus.

Palikęs gimtajį Gotamo miestą, kur klesti prievara ir neteisybė, Briusas vysta į kelionę aplink pasaulį. Čia jis suras gyvenimo prasmę. Grį- žęs į Gotamą Briusas taps silpnijų gynėju ir kovotoju su neteisybe, le- gendiniu Betmenu. Christopheris Nolanas 2005 m. filme „Betmenas. Pradžia“ (LNK, 5 d. 21.15) tarsi iš naujo pradėjo svarbaus masinės kultūros didyrio istoriją. Patikė- jęs pagrindinį vaidmenį Christianui Bale'ui, jis mitui suteikė daugiau realizmo. Kaip ir Bondo ateju, tai pasiteisino. Bale'o Betmenas – liūdnas, nervingas superdidvyris, neatsiejamas nuo šiuolaikinio kino susižavėjimo psichoanalize (vaikystės trauma paaikškina viską), Rytų dvikovomis (Betmenas mokosi iš nindzių) ir realizmu (pamatysite, kaip jis sukunstravo savo automobilį).

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kino tikrai bus

Ko laukti 2013-aisiais

Metų pradžia nuteikia optimis- tiškai. Jau ši penktadienį ekranuse pasirodo Tomo Hooperio („Karaliaus kalba“) ekranizuotas miuziklas „Vargdieniai“, kuriamo pagrindinius vaidmenis sukurė Russelas Crowe, Hugh Jacksonas, Anne Hathaway ir Amanda Seyfried. Spalvingas reginys, ko gero, pirmiausia skirtas įvairių televizijos muzikinių šou, kurių buvo itin gausu per paskutines savaiteles, gerbėjams. Sentimentalų istorija, paprastos melodijos ir sa- vo balsus demonstruojančios kino žvaigždės patraukus ne vieną kino gerbėjų. Paskui bus tik geriau. Sausio 25 d. ekranuose pasirodytų Quentinu Tarantino vesternas „Ištrūkės Džango“, kuriamo Christopholo Waltzo su- vaidintas „galvų medžiotojas“ padeda buvusiam juodaodžiui vergui (Jamie Foxx) išlaisvinti žmoną iš sadisto plantatoriaus (Leonardo DiCaprio) rankų. Tą pačią dieną pasirodytis ir ilgai laukta Roberto Zemeckio filmas „Skrydis“. Jo herojus yra pilotas (Denzel Washington), kuris stebuklingai patupdė sugedu- si lėktuvą ir išgelbėjo igulą bei ke-

leivius nuo žūties, bet yra teisiamas, nes buvo išgėras alkoholio.

Po to, kai populiarūs televizijos šou vedėja Oprah Winfrey liepė amerikiečiams skaityti Levo Tolstojaus „Aną Kareniną“, pagausėjo ir šio klasikinio romano ekrанизaciją. Po nepavykusios „Hannos“ anglų re- žisierius Joe Wright'as ir „Anos Kareninos“ scenaristas – garsus britų dramaturgas Tomas Stoppardas novatoriškai pažvelgė į klasiką. Jų „Ana Karenina“ vyksta teatre, o pagrindinę herojė įkūnijo Keira Knightley. Lietuvoje filmas bus ro- domas nuo vasario 8 dienos.

Paskutiniai metais Holivude ku- riama daug biografinių filmų. Hitu turėtų tapti Sachos Gervasio „Hič- kokas“, pasakojantis apie vieną di- džiojo režisieriaus gyvenimo peri- odą, kai jis filmavo „Psichozę“ ir pavyduliao savo žmonas Almos Reville. Pagrindinius vaidmenis fil- me, kuris pasirodys kovo 8 d., su- kūrė Anthony Hopkinsas ir Helen Mirren. Kovo 29 d. išleidžiamas naujausias Steveno Spielbergo fil- mas „Linkolnas“, kuriamo pagrin-

dinį herojų suvaidino Danielis Day-Lewisas.

Šie metai paskelbtu brolių Grim- my metais. Įdomu, kaip broliai jver- tintų naują Tommy Wirkolos filmą „Jonukas ir Grytutė: raganų me- džiotojai“, kuris pasirodys vasario 1 dieną. Pagrindiniai pasakos vei- kėjai rodomi praejus penkiolikai metų po to, kai atsidūrė raganos trobelėje, režisierius sujungė siau- bo ir veiksmo filmų žanrus. Jau spė- jęs išgarsėti Beno Afflecko „Argo“ – apie slaptą 1979 m. CŽV operaciją gelbėjant iš JAV ambasados Iranė amerikiečius – pas mus pa- sirodis vasario 22 dieną.

Kaip niekad daug metų pradžioje ir lietuviškų premjerų. Ši penktadienį pradedama rodyti nemažai tarptautinių apdovanojimų sulau- kusi Kristinos Buožytės „Aurora“. Sausio 18 d. kino teatruse pasiro- dys Mario Martinsono „Tyl naktis“, pagrindinį vaidmenį čia sukurė Val- entino dienai skirta Žilvino Naujoko prodiusuota komedija „Valentinas vienas“. Pagal kanadicėlių scenarijų sukurtame no-

veliu filme vaidina daugybė populiarių lietuvių teatro ir televizijos aktorių. Vasario 22 d. žadama pirmojo pilnametražio Mariaus Ivaškevičiaus filmo „Santa“ premjera. Didelė jo dalis filmuota Santa Klauso tévynėje Laplandijoje.

Sausį prasidėda ir kino festi- valių sezonas. Nuo 25 d. kviečia prancūzų filmų festivalis „Žiemos ekrana- nių“, vasario 1-ają žadamas japonų filmų festivalis, o kovo 14 d. prasi- dės „Kino pavasario“ maratonas.

Sinefilai laukia ir filmų, kurių kol kas nematyti kino teatrų anonsuose. Apie naujų brolių Coenų projekta „Inside Llewelyn Davis“ kol kas žinoma tik tiek, kad Jame nepa- lankiai rodomas dainininkas ir kompozitorius (Oscar Isaac), kuris buvo labai svarbus 7-ojo dešimtmečio Niujorko folkloro muzikos scenai. Filmas turėtų pasirodyti pa-

vasarį, kaip ir nauja Francisco Scotto Fitzgeraldo romano „Didysis Getsbis“ ekrанизacija, kurią sukurė vienas barokiškiausiu postmodernistų Bazas Luhrmannas („Mu- len Ružas“, „Australija“). Getsbis jo filme bus Leonardo DiCaprio.

Rudenį ekranuose turėtų pasi- rodyti ir naujas Ridley Scotto fil- mas „The Counselor“. Jis kurutas pagal originalų vieno geriausią šių dienų amerikiečių rašytojo Cormac McCarthy scenarijų ir pasa- kos apie į narkotikų prekybą isipai- niojusį teisiniškį. Pagrindiniame vaidmenyje – Michaelas Fassben- deris. Taip pat rudenį laukiama ir Martino Scorsese's „The Wolf of Wall Street“, kuriamo ir vėl pagrindinį vaidmenį kuria DiCaprio. Jis vaidina biržos maklerį, kuris 10-ajame dešimtmečje atsidūrė už grotų.

PARENGĖ Ž. P.

„Ana Karenina“

Parodos	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija Paroda „Minios“ Paroda „Maršas. Iljos Fišerio 1946–1953 metų fotografijos“ Paroda „Apie praeivius ir kaimynus“	Vilniaus įgulos karininkų ramovė <i>Latako g. 3</i> „Grafika nuo piešinio iki šešelio. 2013“
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 4</i> Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Paroda „Jonas Rustemas – dailininkas ir pedagogas“, skirta dailininko 250-osioms gimimo metinėms Tarptautinė paroda „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų ir didikų portretai iš Ukrainos muziejų“	Meno projektų erdvė „Malonioji 6“ <i>Malonioji g. 6</i> Izraelio menininkų Danielle Itzhaki ir Dror Shohet instaliacija
Radvilų rūmai <i>Vilniaus g. 24</i> Paroda „Sveika, jūra! Marinistiniai peizažai XVII–XX a. tapyboje“	„Prospekt“ fotografijos galerija <i>Gedimino pr. 43</i> Juozo Budraičio fotografijų paroda „Mano kinas. 1970–1990“
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenala <i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstiečių buities kultūra Kryždirbystė „Lietuvos diplomatinė tarnyba 1918–1940 m.“ Paroda „Vytėta Landsbergis – 100 knygų“ Primityviosios tapybos paroda	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus <i>Pilies g. 40</i> Ričardo Vaino skulptūrų ir tapybos paroda
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija <i>Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	„The Gardens“ <i>Konstitucijos pr. 12A</i> Laros Favaretto paroda
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija Paroda „Atraskime savajį paveldą: Lentvario bažnyčia ir jos dekoras. 1905–1943“ Paroda „Lukiskių Dievo Motina. Kad būtų atvilgytos sudiržusios širdys...“ Ksenijos Jaroševaitės paroda „Sąžinės sąskaita“	Teatro, muzikos ir kino muziejus <i>Vilniaus g. 41</i> Fotoaparatu paroda „Sustabdę akimirkas... (fototechnika iš kino kūrėjų asmeninių rinkinių)“
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2</i> Paroda „Panorama 14. Rinktiniai darbai iš LE FRENOY meno centro metinės parodos“ Šejlos Kamerić (Bosnija ir Hercegovina) personalinė paroda Paroda „Pamišeliai laisvėje: Fluxus festivaliai Europoje 1962–1977“	Galerija „Meno niša“ <i>J. Basanavičiaus g. 1/13</i> Tarptautinė konkursinė metalo meno ir juvelyrinių paroda „Gražiai gyventi neuždrausi“
Modernaus meno centras <i>Literatų g. 8</i> Romualdo Požerskio fotoparoda	Galerija „Vitražo manufaktūra“ <i>Stiklių g. 6</i> iki 13 d. – stiklo menininkų kūrinių paroda „NUO dėmės“
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS	„Juškų gallery“ <i>B. Radvilaitės g. 6B</i> Paroda „Mažieji formatai mene“
Parodų salės „Titanikas“ <i>Maironio g. 3</i> Aušros Barzdakaitės-Vaitkūnienės tapybos paroda „Pastovūs vaizdai“ Kosto Dereškevičiaus paroda „Tapyba 1968–1987. Sutikta moteris“	Vilniaus rotušė <i>Didžioji g. 31</i> Gedimino Prancūkės fotoparoda „Apšvietos žymos“
Tekstilės galerija „Artifex“ <i>Gaono g. 1</i> Dovilės Gudačiauskaitės parodos „Dream Your Dream“	Lietuvių kalbos institutas <i>P. Vileišio g. 5</i> Elvyros Kairiūkštės piešiniai
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“ <i>Dominikonų g. 15</i> Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	„Užupio galerija“ <i>Užupio g. 3</i> iki 6 d. – juvelyrės paroda „Nustebink mane“
Galerija „Akademija“ <i>Pilies g. 44/2</i> iki 5 d. – Jono Vaitekūno tapyba, piešiniai	Galerija „Znad Wili“ <i>Isganytojo g. 2/4</i> Jolantos Śnieżko paroda „Gloria“
Tekstilės galerija „Artifex“ <i>Gaono g. 1</i> Dovilės Gudačiauskaitės parodos „Dream Your Dream“	Vilniaus universiteto biblioteka <i>Universiteto g. 3</i> Paroda „Vetera reducta: sugržinta praeitis“, skirta Levo Vladimirovo (1912–1999) 100-osioms gimimo metinėms
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“ <i>Dominikonų g. 15</i> Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	VGTU bibliotekos galerija „A“ <i>Saulėtekio al. 14</i> iki 12 d. – Vytauto Poškos tapybos paroda „Takas“
LMA Vrublevskių biblioteka <i>Žygimantų g. 1</i> iki 11 d. – „Ex libris Rimvydas Čaplinskas“	Adomo Mickevičiaus biblioteka <i>Trakų g. 10</i> Filomenos Linčiūtės-Vaitkūnienės tapybos ir piešinių paroda „Vasaros šėlionės“
Lietuvos medicinos biblioteka <i>Kaštonų g. 7</i> Valerijono Jucio estampų ciklo „Homo sum“ paroda	Lietuvos medicinos biblioteka <i>Kaštonų g. 7</i> Valerijono Jucio estampų ciklo „Homo sum“ paroda
Dailės galerija <i>„7md“ rekomenduoja</i>	Dailė Labai svarbu gyvai pamatyti Lietuvos tapybos legendą – VDA ekspoziciją I a. salėse „Titanikas“ iki sausio 19 d. vyksta Kosto Dereškevičiaus paroda „ Sutikta moteris “. O užkopę į antrą aukštą, „nušautumėte“ dar ir antrą zuikį – nuo sausio 3 d. atidaryta taip pat įdomios tapytojos Aušros Barzdakaitės-Vaitkūnienės paroda „ Pastovūs vaizdai “, ji veikia iki sausio 26 d.
Dailė 2013-uosius Lietuvos nacionalinis dramos teatras pradės režisierės ir LNDT trupės aktorių Birutės Mar premjera. Kamerinė spektakli, kuriamą pagal XX a. literatūros klasiką Rainerio Marijos Rilkės, Marinos Cvetajevos ir Boriso Pasternako laiškus, rašytus 1922–1927 m., galima pamatyti LNDT Mažojoje salėje sausio 5 (19 val.) ir 6 (16 val.) dienomis.	Teatras Spindinčios angelų istorijos“ Tapybos paroda „Dailininkas Stasys Sčesnulevičius: šešelyje palikta kūryba“ Kauno dramos teatras Laisvės al. 71 nuo 8 d. – Algirdo Petruolio, Klaudijaus Petruolio ir Jūratės Mikolaitytės tapybos paroda „Trys“ Kauno apskrities viešoji biblioteka Radastų g. 2 Kauno fotoklubo narių fotografijos darbų paroda
„7md“ rekomenduoja	Klaipėdos galerija Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4 iki 12 d. – paroda „Kristijonas Donelaitis. 300 metų jubilieju pasitinkant“ Fotografijos galerija Tomo g. 7 LFS Klaipėdos skyriaus narių metinė fotografijų paroda „(ne)matomi“ „Herkaus galerija“ Herkaus Manto g. 22 Sigito Virpilaičio paroda „Mamuto kaulas ir perla“ ŠIAULIAI Dailės galerija Vilniaus g. 245 Paroda „Inčirauskų projektas – 40“ Šiaulių universiteto dailės galerija Vilniaus g. 141 iki 10 d. – tarptautinio tapybos plenero „Nidos ekspresija 2012“ paroda Trakų gatvės galerija Vilniaus g. 100 iki 12 d. – Eglės Einikytės-Narkevičienės keramikos paroda „Žaidimas“ PANEVĖŽYS Dailės galerija Respublikos g. 3 iki 13 d. – Romualdo Petrusko, Gedimino Prancūkevičiaus ir Nojaus Petrusko tapybos paroda
„7md“ rekomenduoja	Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija Liepų g. 33 Prano Domšaičio tapybos ekspozicija Česlovo Janušo (1907–1993) paroda „Pris Baltijos ir pris Atlanto“ Vytauto Kaubės kūrybos ekspozicija „Žmogaus misterija“ Vaičių ir moksleivių kūrybos konkurso „Mano prakartėlė“ paroda iki 13 d. – „Arbitras Blatas. Sugržimas į tėvynę“ KKKC parodų rūmai Aukštostoj g. 1 / Didžioji Vandens g. 2 iki 6 d. – Lietuvos ir Ukrainos paroda „Nesamo buvimas“ Kristinos Sereikaitės paroda „Esu. Būsiu“ Milda Gailiūtės tapybos paroda „Ištrinta erdvė“ Rolando Marčiaus ir Ryčio Martinionio tapybos paroda „Atodangos“ Molėtų dailės galerija Inturkės g. 4 iki 7 d. – Rūtos Eidukaitytės tapybos miniatiūrų paroda „Molėtai 13x18 prieitis ir dabartis: 30 žvilgsnių / kadru“ Spektakliai VILNIUS Nacionalinis operos ir baletos teatras 4, 5 d. 18.30 – PREMJERA! J. Strausso „ŠIKSNOSPARNIS“ 6 d. 12, 17 val. – P. Čaikovskio „SPRAG-TUKAS“ Dir. – A. Šulcys, M. Staškus 9 d. 18.30 – „ŽYDRASIS DUNOJUS“ Dir. – M. Staškus
„7md“ rekomenduoja	Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras Didžioji Vandens g. 2 Meno kiemo galerijoje – Benjamingo Renterio (Vokietija) fotografijų paroda „Lietuviškieji portretai“ Dėl mylimos mamos mirties nuoširdžiai užjauciaime aktorę Jolantą DAPKŪNAITĘ. LIETUVOS NACIONALINIS DRAMOS TEATRAS
„7md“ rekomenduoja	Dėl mylimos mamos mirties nuoširdžiai užjauciaime aktorių Arūną SAKALAUSKĄ. LIETUVOS NACIONALINIS DRAMOS TEATRAS

10 d. 18.30 – P. Čaikovskio „EUGENIJUS ONEGINAS“. Muzikos vad. ir dir. – R. Šervenikas	6 d. 18 val. – R. Cooney „Nr.13“.
11 d. 18.30 – L.A. Minkaus „BAJADERĖ“.	Rež. – E. Murašovas
Dir. – M. Staškus	11 d. 18 val. – L. Andrejevo „TAS, KURIS GAUNA ANTAUSIUS“. Rež. – J. Vaikutė
12 d. 18.30 – G. Verdi „TRAVIATA“.	13 d. 18 val. – A. Krogerus „IŠ MEILĖS MAN“.
Dir. – R. Šervenikas	Rež. – A. Dilyte
13 d. 18 val. – A. Dvoržako „REQUIEM“.	13 d. 12 val. – J. Ščiuckio „MOROZKO“.
Solistai S. Stontytė (sopranas), J. Vaškevičiūtė (mecosopranas), K. Banadiktas (tenoras), L. Norvaišas (bosas). Dalyvauja Kauno valstybinis choras (vad. – P. Bingelis), LNOBT choras (vad. – Č. Radžiūnas), LNOBT simfoninių orkestras. Dir. – R. Šervenikas	Rež. – J. Ščiuckis
Nacionalinis dramos teatras	Teatras „Lélė“
Didžioji salė	Didžioji salė
4 d. 17 val. – Dante's Alighieri „DIEVIŠKOJI KOMEDIJA“. Rež. – E. Nekrošius	5 d. 12 val. – „BATUOTAS KATINAS“ (Ch. Perrault pasakos motyvais).
10 d. 18.30 – A. Schnitzlerio „10 DIALOGŲ APIE MEILĘ“. Rež. – Y. Ross	Rež. – A. Mikutis
11 d. 18.30 – M. Lermontovo „MASKARADAS“. Rež. – R. Tuminas (Valstybinis Vilnius mažasis teatras)	6 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. – A. Mikutis
Mažoji salė	12 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYS PARŠIUKAI“. Rež. – A. Mikutis
5 d. 19 val., 6 d. 16 val. – PREMJERA! „LAISKAI ! NIEKUR“ (R.M. Rilke's, M. Cvetajevos ir B. Pasternako laiškų motyvais). Rež. – B. Mar	13 d. 12 val. – S. Siudikos „PRINCESÉ IR KIAULIAGANYS“. Rež. – A. Mikutis
12 d. 16 val. – M. Duras „MUZIKA 2“. Rež. – A. Liuga	Mažoji salė
13 d. 12, 14 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. – V. Masalskis	5 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKIAI“. Rež. – A. Grybauskaitė
Studija	6 d. 14 val. – „MUZIKINĖ DÉZUTÉ“ (pagal V. Odojevskio pasaką „Miestelis tabokinėje“). Rež. ir dail. – J. Skuratova
6 d. 19 val. – T. Kavtaradzés „NAMISÉDA“. Rež. – G. Tuminaitė-Radvinauskienė	12 d. 14 val. – „AUKSO OBELÉLÉ, VYNO ŠULINÉLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scen. aut. ir rež. – R. Driežis
12 d. 19 val. – „LIŪDNOS DAINOS IŠ EUROPOS ŠIRDIES“ (pagal F. Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“). Rež. – K. Smedas (Suomija)	13 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „BALTOS PASAKOS“ (pagal H.Ch. Anderseno pasaką). Rež. – N. Indriūnaitė
Vilniaus mažasis teatras	KAUNAS
4 d. 18.30 – M. Gorkio „MOTINA (VASA ŽELEZNOVA)“. Rež. – K. Glušajevas	Kauno dramos teatras
5 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MISTRAS“. Rež. – R. Tuminas	5 d. 19 val. Mažojoje scenoje – J. Tumovaižganto „ŽEMÉS AR MOTERS“. Rež. – T. Erbréderis
6 d. 11 val. – „BRANGUSIS ATRAKCIJONŲ PARKO DÉDE“. Rež. – O. Lapina	10 d. 19 val. Tavernos salėje – T. Guerra „KETVIRTOJI KÉDÉ“. Rež. – R. Atkočiūnas
8 d. 18.30 – „DIDYSIS ERLICKAS MAŽA-JAME TEATRE“ („Rūtos“ draugijos renginys)	12 d. 18.30 Didžiojoje scenoje – PREMJERA! „JERUZALÉ“ (pagal J. Butterworth). Rež. – R. Atkočiūnas
9 d. 18.30 – B. Slade „KITAISS METAIS, TUO PAČIU LAIKU“. Rež. – A. Lebeliūnas (VŠĮ „Laimingi žmonės“)	13 d. 15 val. Didžiojoje scenoje – A. Škemės „BALTA DROBULÉ“. Rež. – J. Jurašas
10 d. 18.30 – „MEISTRIŠKUMO PAMOKA (MARIA CALLAS)“. Rež. – G. Padegimas	13 d. 19 val. Ilgojoje salėje – T. de Fombeille'io „ŠVTYURYS“. Rež. – G. Varnas
Valstybinis jaunimo teatras	Kauno muzikinis teatras
4 d. 18 val. – H. Ibseno „ŠMÉKLОС“. Rež. – A. Jankevičius (Salė 99)	4 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. – J. Janulevičius
5 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. – A. Vidžiūnas (Salė 99)	5 d. 18 val. – I. Kálmáno „MONMARTRÖ ŽIBUOKLË“. Dir. – V. Visockis
5 d. 18 val. – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTÉS LIZDO“. Rež. – V. Grisko	6 d. 12 val. – „SNIEGO KARALIENË“. Choreogr. – A. Jankauskas
6 d. 12 val. – A. Ginočio „JUZÉ DYKADUONIS“. Rež. – A. Giniotis	6 d. 18 val. – J. Strausso „VIENOS KRAUJAS“. Dir. – V. Visockis
6 d. 18 val. – „LABANAKT, MAMA“. Rež. – A. Latėnas, G. Storpirštis	9 d. 18 val. – J. Strausso „ČIGONŲ BARONAS“. Dir. – V. Visockis
8 d. 18 val. – R. Poviliaus knygos „Dvivietis kūnas“ ir R. Lukauskaitės knygos „Meilės nerasis konservų dėžutėje“ pristatymas (Salė 99)	10 d. 18 val. – C. Portorio „BUČIUOK MANE, KEIT“. Dir. – J. Geniušas
9, 10 d. 18 val. – Ch. Palahniuk „KOVOS KLUBAS“. Insc. aut. ir rež. – V. Bareikis	11 d. 18 val. – L. Fallio „MADAM POMPADUR“. Dir. – J. Janulevičius
11 d. 18 val. – A. Čechovo „DÉDÉ VANIA“. Rež. – A. Latėnas	12 d. 18 val. – C. Coleman „MIELOJI ČARITI“. Dir. – J. Geniušas
12 d. 12 val. – J. Kelero, A. Jalianiauskas „PAIKA PEŁYTĘ“. Rež. – A. Jalianiauskas (Salė 99)	13 d. 18 val. – G. Donizetti „LIUČIJA DI LAMERMUR“. Muzikos vad. ir dir. – J. Geniušas
12 d. 18 val. – I. Menchellio „KAPINIŲ KLUBAS“. Rež. – A. Latėnas	Kauno kamerinis teatras
13 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ANGELŲ PASAKOS“. Rež. – V.V. Landsbergis (Salė 99)	10, 11 d. 18 val. – F. Rabelais „GARGANTUA IR PANTAGRUELIS“. Rež. – S. Rubinovas
13 d. 18 val. – W. Shakespeare'o „JEI TAIP, TAI ŠITAIP“. Rež. – P.E. Budraitis	12 d. 18 val. – D. Čepauskaitė „BE GALO ŠVELNI ŽMOGŽUDYSTĖ“. Rež. – S. Rubinovas
Rusų dramos teatras	13 d. 18 val. – D. Čepauskaitės „KAVINÉ „PAS BLEZA“. Rež. – S. Rubinovas
5 d. 18 val. – E.-E. Schmitto „DVIEJŲ PASAUJIŲ VIŠBUTIS“. Rež. – S. Račkys	Kauno lėlių teatras
5 d. 12 val. – PREMJERA! H.Ch. Anderseno „UNDINÉLĖ“. Rež. – J. Ščiuckis	5 d. 12 val. – „BALTA SNIEGO ŽMOGELIU KŪ KELIONĖ“. Rež. – O. Žiugžda

6 d. 11 val. – L. Andrejevo „TAS, KURIS GAUNA ANTAUSIUS“. Rež. – J. Vaikutė	6 d. 11 val. – „NAUJAMETĖ PASAKA“. Rež. – V. Vyšniauskaitė
13 d. 12 val. – „G. Verdi „TRAVIATA““. Rež. – R. Šervenikas	12 d. 12 val. – „GULBĖ – KARALIAUS PATI“. Rež. – N. Indriūnaitė
13 d. 18 val. – „A. Dvoržako „REQUIEM““. Solistai S. Stontytė (sopranas), J. Vaškevičiūtė (mecosopranas), K. Banadiktas (tenoras), L. Norvaišas (bosas). Dalyvauja Kauno valstybinis choras (vad. – P. Bingelis), LNOBT choras (vad. – Č. Radžiūnas), LNOBT simfoninių orkestras. Dir. – R. Šervenikas	13 d. 12 val. – „MEŠKIUKO GIMTADIENIS“. Rež. – R. Bartninkaitė
Nacionalinis dramos teatras	Klaipėda
Didžioji salė	Klaipėdos valstybinis dramos teatras
4 d. 17 val. – Dante's Alighieri „DIEVIŠKOJI KOMEDIJA“. Rež. – E. Nekrošius	10 d. 18 val. Žvejų rūmuose – P. Gladilino „IŠ MIGLOS IŠNIRO ANGELAS“. Rež. – R. Rimeikis
10 d. 18.30 – A. Schnitzlerio „10 DIALOGŲ APIE MEILĘ“. Rež. – Y. Ross	Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras
11 d. 18.30 – M. Lermontovo „MASKARADAS“. Rež. – R. Tuminas (Valstybinis Vilnius mažasis teatras)	11 d. 18.30 – B. Srblijanovič „BELGRADO TRILOGIJA“ („SU NAUJAISIAS METAIS, ANA“). Rež. – D. Rabašauskas
Mažoji salė	13 d. 12 val. – F. Poulenco „DRAMBLIUOKO BABARO ISTORIJA“
5 d. 19 val., 6 d. 16 val. – PREMJERA! „LAISKAI ! NIEKUR“ (R.M. Rilke's, M. Cvetajevos ir B. Pasternako laiškų motyvais). Rež. – B. Mar	Šiauliai
12 d. 16 val. – M. Duras „MUZIKA 2“. Rež. – A. Liuga	Šiaulių dramos teatras
13 d. 12, 14 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. – V. Masalskis	5 d. 18 val. – E.M. Remarque'o „TRYS DRAUGAI“. Rež. – R. Steponavičiūtė
Studija	6 d. 18 val. – R. Harlingo „PLIENINĖS MAGNOLIJOS“. Rež. – R. Steponavičiūtė
6 d. 19 val. – T. Kavtaradzés „NAMISÉDA“. Rež. – G. Tuminaitė-Radvinauskienė	9 d. 18 val. – PREMJERA! W. Weinberger „SEX GURU“. Rež. – S. Uždavinys („Domino teatras“)
12 d. 19 val. – „LIŪDNOS DAINOS IŠ EUROPOS ŠIRDIES“ (pagal F. Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“). Rež. – K. Smedas (Suomija)	11 d. 18 val. – C. Goldoni „VIEŠBUČIO ŠEIMININK“. Rež. – R. Steponavičiūtė
Vilniaus mažasis teatras	12 d. 18 val. – PREMJERA! N. Leskovo „LEDI MAKET IŠ MCENSEKO APSKRITIES“. Rež. – R. Banionis
4 d. 18.30 – M. Gorkio „MOTINA (VASA ŽELEZNOVA)“. Rež. – K. Glušajevas	13 d. 12 val. – „SAUSIO ŽIBUOKLÉS“ (pagal S. Maršako pasaką). Rež. – N. Mirončikaitė
5 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MISTRAS“. Rež. – R. Tuminas	13 d. 18 val. – „KOVA“ (pagal F. Kafkos kūrybą). Rež. – P. Ignatavičius
6 d. 11 val. – „BRANGUSIS ATRAKCIJONŲ PARKO DÉDE“. Rež. – O. Lapina	PANEVėžys
8 d. 18.30 – „DIDYSIS ERLICKAS MAŽA-JAME TEATRE“ („Rūtos“ draugijos renginys)	Juozo Miltinio dramos teatras
9 d. 18.30 – B. Slade „KITAISS METAIS, TUO PAČIU LAIKU“. Rež. – A. Lebeliūnas (VŠĮ „Laimingi žmonės“)	5 d. 17 val. – J. Tatte „SANKIRTA SU PAGRINDINU KELIU“. Rež. – A. Vidžiūnas
10 d. 18.30 – „MEISTRIŠKUMO PAMOKA (MARIA CALLAS)“. Rež. – G. Padegimas	6 d. 12 val., 11 d. 11 val. – PREMJERA! „ANĖ IŠ ŽALIASTOGIU“ (pagal L.M. Montgomeri romaną). Rež. – A. Gluskinas
Valstybinis jaunimo teatras	6 d. 17 val. – I. Abele „JAZMINAS“. Rež. – M. Kimele
4 d. 18 val. – H. Ibseno „ŠMÉKLОС“. Rež. – A. Jankevičius (Salė 99)	8 d. 18 val. – L. Gersche's „LAISVI DRUGELIAI“. Rež. – D. Kazlauskas
5 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. – A. Vidžiūnas (Salė 99)	10 d. 18 val. – R. Vaivaras „BIČAI“. Rež. – R. Vaivaras
5 d. 18 val. – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTÉS LIZDO“. Rež. – V. Grisko	12 d. 17 val. – P. Šeferis „MEILĖS ELIKSYRAS“. Rež. – A. Lebeliūnas
6 d. 12 val. – A. Ginočio „JUZÉ DYKADUONIS“. Rež. – A. Giniotis	13 d. 12 val. – S. Maršako „KATĖS NAMAI“. Rež. – V. Mazūras
6 d. 18 val. – „LABANAKT, MAMA“. Rež. – A. Latėnas, G. Storpirštis	13 d. 17 val. – L. Tolstojaus „KREICERIO SONATA“. Rež. – S. Varnas
8 d. 18 val. – R. Poviliaus knygos „Dvivietis kūnas“ ir R. Lukauskaitės knygos „Meilės nerasis konservų dėžutėje“ pristatymas (Salė 99)	ALYTUS
9, 10 d. 18 val. – Ch. Palahniuk „KOVOS KLUBAS“. Insc. aut. ir rež. – V. Bareikis	Alytaus miesto teatras
11 d. 18 val. – A. Čechovo „DÉDÉ VANIA“. Rež. – A. Latėnas	7 d. 18 val. – R. Cooney „LANGAS I PARLAMENTA“. Rež. – A. Večerskis („Domino“ teatras)
12 d. 12 val. – J. Kelero, A. Jalianiauskas „PAIKA PEŁYTĘ“. Rež. – A. Jalianiauskas (Salė 99)	Vakarai
12 d. 18 val. – I. Menchellio „KAPINIŲ KLUBAS“. Rež. – A. Latėnas	VILNIUS
13 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ANGELŲ PASAKOS“. Rež. – V.V. Landsbergis (Salė 99)	Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus
13 d. 18 val. – W. Shakespeare'o „JEI TAIP, TAI ŠITAIP“. Rež. – P.E. Budraitis	5, 6 d. 17 val. – „Post scriptum“ (pagal M. Delibes'o romaną). Idėjos autorė, režisierė ir atlikėja – E. Tulevičiūtė, muzikinio sprendimo autorė ir flamenko solistė – B. Bublytė-Gita, pianistas – F. Zakrevskis. Spektaklyje dalyvauja flamenko klubo „Tientos“ šokėjai I. Čiūrienė, M. Golubeva, S. Tamaišauskienė, E. Afanasjeva, R. Valančiūtė, V. Laurinaitienė
Rusų dramos teatras	Rašytojų klubas
5 d. 18 val. – E.-E. Schmitto „DVIEJŲ PASAUJIŲ VIŠBUTIS“. Rež. – S. Račkys	6 d. 17 val. – Rašytojų sajungos premijos laureato pagerbimo vakaras. Dalyvauja rašytojai A. Šlepikas, V. Rudžiškės, literatūologai E. Balaitytė, R. Kmita, J. Sprindytė, aktorius R. Jasiliionis, kompozitorius T. Kutavičius ir kt. Vacarė vedėjas Lietuvos rašytojų sajungos pirmininkas A.A. Jonynas
5 d. 12 val. – PREMJERA! H.Ch. Anderseno „UNDINÉLĖ“. Rež. – J. Ščiuckis	Mokytojų namai
12 d. 18 val. – „GULBĖ – KARALIAUS PATI“. Rež. – N. Indriūnaitė	6 d. 15 val. VMN Kiemelyje – šeimos šventė „Lik sveika, Kalėdu eglute“
13 d. 12 val. – „MEŠKIUKO GIMTADIENIS“. Rež. – R. Bartninkaitė	

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Alchemikas / Paulo Coelho ; vertė Rūta Knizikevičiūtė. – Vilnius : Vaga, [2012] (Vilnius : BALTO print). – 187, [1] p. – Tiražas 1300 egz. – ISBN 5-415-01848-4

Anykščių j niekų nekeičiau... : [literatės, muziejininkės, kultūrologės] Terės Mikeliūnaitės gy

„Baimės įlanka“

Savaitės filmai

Angelų dalis ****

Vieno svarbiausiu šių dienų Europos kino kūrėjų Keno Loacho filmams būdingas socialinis jautrumas. Šiemet Kanuose apdovanotos jo komedijos herojas – mulkus nusikaltėlis Robis, kuriam teisėjai netikėtai suteikia šansą ir, užuot vėl atsidūręs kalėjime, Robis turi atidirbtį 300 valandų visuomenei naudingų darbų. Kartu su kitaip prasižengėliais jis atsiduria alkoholio gamykloje. Iš pirmo žvilgsnio visai nesimatiškas Robis vis dėlto jaučia permainų poreikį. Todėl kai kiti bandys igvendinti brangaus viskio vagystės planą, Robiu iškils moralinė dilema. Pagrindinius vaidmenis filme sukurė Johnas Henshaw, Gary Maitlandas, Paulas Branninganas, Rogeris Allamas (D. Britanija, Belgija, Prancūzija, Italija, 2012). (Vilnius)

Baimės įlanka ***

Kai madinga būti visais požiūriais ekologiskam, kinas negali atsilikti. Naujas žymaus amerikiečių režisieriaus Barry Levinsono („Lietaus žmogus“) filmas pasakoja apie milžinišką ekologinę katastrofą, kuri ištinka įlankoje išskirusį miestą. Jūros gelmėse gyvenantys parazitai užkrečia žmones nepagydoma liga. Visą su jais vykstantį siuibą gyventojai filmuoja ir vaizdus deda į internetą. Pagrindinius vaidmenis sukurė Kristen Connolly, Jane McNeill, Kether Donohue, Christopheris Denhamas, Michaelas Beasley, Anthony Reynoldsas, Andy Stahlas (JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Džekas Ryčeris ***

Itariamasis nužudės penkis žmones prašo tik vieno – surasti Džeką Ryčerį... Filmas sukurtas pagal britų rašytojo Lee Childo romanų sagos apie karinės žandarmerijos tyrejų ir klajoklį Džeką Ryčerį devintąją knygą. Knijoje aprašytą beveik dviemetį metrų ūgio Ryčerį filme vaidina ne toks aukštetas ir jau penkiasdešimtmmetis Tomas Cruise'as, bet to pakanka, kad jo herojus būtų nenugalimas. Šikart Ryčeriu išteks susidurti su galingu priešu, saugančiu didele paslapčiu. Christopherio McQuarrie filme taip pat vaidina Rosamund Pike, Robertas Duvallas ir kino režisierius Werneris Herzogas (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Su Naujaisiais, mamos! **

Pernykočio naujametinio rusų filmo „Mamos“ tėsinys – penkios novelės, kurių herojai – motinos ir jų vaikai. Naujas istorijas, jų herojus ir nuotykius vėl sutuoję meilės mamai tema. Noveles sukurė Sarikas Andreasjanas („Paryžius“), Artiomas Aksionenka („Mamų karas“), Dmitrijus Gračiovas („Violončelistas“), Klimas Poplavskis („Saliamono sprendimas“) ir Antonas Bormatovas („Laimingi skaičiai“), jose vaidina Jelizaveta Bojarskaja, Maksimas Matvejevas, Pavelas Volia, Irina Rozanova, Alainas Delonas, Jekaterina Vilkova, Maksimas Vitorganas ir kiti rusų serialų bei televizijos gerbėjams gerai pažįstami aktoriai (Rusija, 2012). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai)

Vargdieniai ***

Victoro Hugo romano pagrindu sukurto miuziklo ekranizacija. Veiksmas nukelia į XIX amžių, o socialinės neteisybės prislegta prancūzų liaudies likima ikūnija katorgininkas Žanas Valžanas (Hugh Jackman). Jis buvo nuteistas už tai, kad pavogė duonos. Sugebėjęs grįžti į doros kelią ir praturtėjęs, Valžanas padeda visiems vargdieniams. Tačiau jis persekiota Paryžiaus policijos inspektorius Žaversas (Russell Crowe). Valžanas jaučiasi atsakingas už Fantinos (Anne Hathaway) miršt, todėl prisiekia globoti jos dukterį Kozetą (Amanda Seyfried). Jos laimė – pagrindinis Valžano gyvenimo tikslas. Mergina įsimyli jauną revolucionierių (Eddie Redmayne), kuris su draugais rengiasi pasipriešinti engėjams. Filmą kūrės Tomas Hooperis („Karaliaus kalba“) neslepija miuziklo sąlygiškumo, greičiau atvirkščiai. Metų pabaigoje pasirodės filmas jau spejė sulaukti ne vienos garbingos nominacijos ir atsidūrė tarp dažniausiai minimų kandidatų į „Oskarus“ (D. Britanija, JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras – Milda Brukštutė

Publicistikai – Laima Kreivytė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacobskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

4–10 d. – Vargdieniai (D. Britanija, JAV) – 11.40, 15, 18.20, 21.45
Su Naujaisiais, mamos! (Rusija) – 12, 14, 16, 18, 20.30

Baimės įlanka (JAV) – 18.40, 21.15
10 d. – Provokuojantys užrašai (Prancūzija) – 19 val.

5 d. – H. Berliozo „Troyėnai“. Tiesioginė premjeros translacija iš Niujorko Metropolitano operos – 19 val.

4–10 d. – „Saulės cirkas“: visatos pakrašty (3D, JAV) – 11, 13.10, 15.20, 17.30

4, 7–10 d. – Džekas Ryčeris (JAV) – 15.15, 18, 21.15; 5 d. – 12, 15.15, 18, 21.15
4, 6–10 d. – Pi gyvenimas (3D, JAV) – 14.45, 18.20, 20.15; 5 d. – 14.45, 20.15

4–10 d. – Hobitas. Nelaukta kelionė (JAV) – 13.40, 17, 20.20

4, 6–10 d. – Hobitas. Nelaukta kelionė (HFR formatu, JAV) – 11, 21.40; 5 d. – 11 val.

4–10 d. – Debesų žemėlapis (Vokietija, JAV, Singapūras, Honkongas) – 14.15, 17.30, 20.50
Legodos susivienija (JAV) – 12.15, 14.15, 16.40

4–9 d. – Optimisto istorija (JAV) – 19, 22 val.; 10 d. – 22 val.

4, 6–10 d. – Zambezija (3D, PAR) – 11.20; 5 d. – 11 val.

4, 6–10 d. – Zambezija (PAR) – 13.30

4–10 d. – Ralfas Griovėjas (3D, JAV) – 15.40

5, 6 d. – Ralfas Griovėjas (JAV) – 11.20

5, 6 d. – Brėkštanti aušra. 2 dalis (JAV) – 11.40

4, 7–10 d. – Sėkmės džentelmenai (Rusija) – 15.30, 17.45, 20.30; 5, 6 d. – 13.15, 15.30, 17.45, 20.30

4, 7–10 d. – Širdžių édikas (JAV) – 18.15; 5, 6 d. – 13, 18.15

4–10 d. – Didieji lükesciai (D. Britanija, JAV) – 15.15, 20.45

Forum Cinemas Akropolis

4–10 d. – Vargdieniai (D. Britanija, JAV) – 11.15, 14.30, 17.45, 21 val.

Su Naujaisiais, mamos! (Rusija) – 12, 15, 18.15, 20.30

Baimės įlanka (JAV) – 14.45, 19.30

Sėkmės džentelmenai (Rusija) – 11.30, 14, 16.15, 18.30, 20.45

„Saulės cirkas“: visatos pakrašty (3D, JAV) – 10.15, 15.30, 17, 21.50

Pi gyvenimas (3D, JAV) – 14.15, 18, 21.40

Džekas Ryčeris (JAV) – 13.30, 16.45, 20 val.

4, 7, 10 d. – Legendos susivienija (JAV) – 17.15, 19.15; 5, 6 d. – 11.45, 17.15, 19.15

4–10 d. – Hobitas. Nelaukta kelionė (HFR formatu, JAV) – 10.30, 17.30

Hobitas. Nelaukta kelionė (3D, JAV) – 21.15

4–7, 10 d. – Hobitas. Nelaukta kelionė (JAV) – 13.45

4–7, 10 d. – Optimisto istorija (JAV) – 21.30

4–10 d. – Zambezija (PAR) – 12.30

4–10 d. – Hobitas. Nelaukta kelionė (HFR formatu, JAV) – 18 val.

Ozo kino salė

9 d. – Pelenė (Rusija) – 16 val.

8 d. – 7 dienos ir naktys su Marilyn Monroe (D. Britanija, JAV) – 18 val.

4 d. – Pasimatymas (Rusija) – 16 val.

4 d. – Maskva, Belgija (Belgija) – 18 val.

5 d. – Viskas apie mano mamą (Ispanija, Prancūzija) – 16 val.; 9 d. – 18 val.

4, 10 d. – Miegančių drugelių tvirtovė (rež. A. Puipa) – 18 val.

8, 10 d. – Tėvė mūsų, kuris esi medyje (Australija, Vokietija, Italija) – 16 val.

KAUNAS

Forum Cinemas

4–10 d. – Vargdieniai (D. Britanija, JAV) – 11, 14.15, 17.45, 21.15; Su Naujaisiais, mamos! (Rusija) – 18 val.; Baimės įlanka (JAV) – 21 val.; Pi gyvenimas (JAV) – 11.30, 14.30, 17.30, 20.30; Legendos susivienija (JAV) – 10.30, 12.30, 18.15; „Saulės cirkas“: visatos pakrašty (3D, JAV) – 10.15, 15.30; Džekas Ryčeris (JAV) – 18.30, 21.30

Hobitas. Nelaukta kelionė (JAV) – 14.45, 20.15; Ralfas Griovėjas (JAV) – 10.45, 20.15; Didieji lükesciai (D. Britanija, JAV) – 13.15; Širdžių édikas (3D, PAR) – 13 val.

MARIJAMPOLĖ

Spindulys

Didžioji salė

5, 6 d. – Zambezija (3D, PAR) – 11 val.

4–6 d. – Ralfas Griovėjas (3D, JAV) – 13 val.; 7–10 d. – 15 val.; 4–6 d. – Pi gyvenimas (3D JAV) – 15 val.; 4–10 d. – Baimės įlanka (JAV) – 17.30; 4 d. – 22.15

4–10 d. – Aurora (rež. K. Buožytė) – 20 val.; 5 d. – 22.15

Mažoji salė

4–6 d. – Draugai: Naki iš Pabaisų salos (Japonija) – 13.15, 15.15; 7–10 d. – 15.15

4–10 d. – Apgaulinga aistra (JAV, Lenkija) – 17.15, 19.15; 4, 5 d. – 21.15

kürybine grupė); 7 d. – 21 val.; 8 d. – 19 val.; 9 d. – 21.20; 10 d. – 18.40
10 d. – Režisieriaus Aku Louhimieso filmų retrospektyva. Trumpametražių filmų programa – 17 val.

7 d. – Narcizas (rež. D. Gasiūnaitė) – 15.30
7 d. – Knynėsai (rež. J. Cullinane) – 17.30

5 d. – Kai Kalėdu Senelis nukrito į žemę... (Vokietija) – 15 val.; 6 d. – 15 val.

6 d. – Sustabdymo kadro animacijos dirbtuvės su „Žaislų muziejumi“ – 14 val.

Pasaka

4 d. – Angelų dalis (D. Britanija, Belgija, Prancūzija, Italija) – 16.45; 5 d. – 18 val.; 6 d. – 18 val.; 7 d. – 18 val.; 8 d. – 20.15;

9 d. – 18.30; 10 d. – 17.15

4 d. – Aurora (rež. K. Buožytė) – 19 val.; 5 d. – 20 val.; 6 d. – 20.30; 7 d. – 20 val.; 8 d. – 20.30; 9 d. – 20.30

8 d. – 18 val.; 9 d. – 20.30

4 d. – Virš įstatymo (JAV) – 16.30; 6 d. – 19 val.; 8 d. – 18.15; 9 d. – 20 val.

4 d. – Laukiniai (JAV) – 18.45

4 d. – Apgaulinga aistra (JAV) – 22 val.; 5 d. – 21.30; 6 d. – 17 val.; 7 d. – 18.30; 8 d. – 20.30; 9 d. – 18 val.

4 d. – Širdžių édikas (JAV) – 17.30; 5 d. – 20.30; 8 d. – 20.45; 9 d. – 17.15